...оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана

№ 294 (13610)
1971 оной декабриин 12, воскресени

Сэн 2 мүнгэн

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэл дүүрэжэ байна. Абаһан социалис уялгануудаа саг болзор соонь дүүргэхэ гээшэ Буряад ороной колхозууд болон совхозуудай, промышленна предприятинуудай коллективүүдэй нангин уялга мүн. Иигэжэ шадабал, шэнэ табан жэлэй хоёрдохи жэлые амжалтатайгаар эхилхэ байнабди.

...СИН СОВЕТ ФЕДЕРАТИВНА ...ИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН

ХУУЛИ

...ФСР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта ...гжөөхэ табан жэлэй гүрэнэй түсэб тухай

...н Совет Федеративна Социалис Республикын Вер...вет иигэжэ **тогтообо:**

...я 1. КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй үн...хёогдоһон, жэл жэлээр, мүн министерствэнүүд бо...ануудаар, автономно республикануудай Министр...оведүүдээр, ажалшадай депутадуудай хизаарнуу...стьнуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдээр, Москва бо...нинград городуудай Соведүүдээр хубаарилагдаһан, ...й Министрнүүдэй Соведэй табиһан РСФСР-эй ара...ые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ гүрэнэй табан ...сэбые һайшааха.

...я 2. 1971—1975 онуудта РСФСР-эй газар дээрэ ...дхэлгые хангаха:

	(1970 онтой сасуулхада процентээр)				
	1971 он	1972 он	1973 он	1974 он	1975 он
...ьна доходые ...илэгдэһэн) ...й ...амал сэнгээр	106	113	122	131	140
...енностиин	106,5	115,3	124,5	135,2	147
...й бодото олзо	104,9	110,5	117,2	123,6	130,7

...я 3. РСФСР-эй арадай ажахые 1971—1975 онууд...эхэ гүрэнэй табан жэлэй түсэбэй иимэ гол үрэ дүн... баталха:

	1971 он	1972 он	1973 он	1974 он	1975 он
...енностиин	105,5	112,6	119,5	127,2	136,7
...апитальна ...о	103,1	111,2	118,6	128;6	138,9
...эрэглэлэй ...портаар ...лгэ	103,9	113,4	123,2	136,1	155,1
...эй ...аар ашаа	103	108,6	113,6	118,9	124,6
...үтээсэ: ...енностьда	105,2	111,9	118	124,7	133
...	107	113,4	120,8	128,6	137
...енна ...ин олзо	116	130	148	167	188
...а кооперативна ...наймаанай ...эд бараанай	106,3	113,9	122,2	130,6	139,4

...1975 онуудай туршада хүдөө ажахын продукци үй...ын жэлэй дунда зэргын хэмжээе үнгэрһэн табан ...асуулхада 22 процентээр ехэ болгохо. Тиигээд ...до, түүхэй эдүүдтэ хүн зоной ба промышленнос...ажа байгаа эрилтые бүри гүйсэдөөр хангаха. Та...й туршада колхоз, совхозуудта ажалай бүтээсые ...роцентээр нэмээхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые ...һоор хороохо.

...4. КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй, Верховно Соведэй наймадахи зарлалай III сесси ...алан абтаһан «СССР-эй арадай ажахые 1971—...удта хүгжөөхэ гүрэнэй табан жэлэй түсэб тухай» ...хуулиин ёһоор, мүн СССР-эй правительствын ...рнүүдэй тогтооһон гурим ба болзорой ёһоор ...й хүн зоной ажаһуудалай материальна болон куль...мжээе саашадань дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулгануу...үүлхыень РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

...5. 1971—1975 онуудта иимэ ехэдхэлгые хангаха:

	(1970 онтой сасуулхада процентээр)				
	1971 он	1972 он	1973 он	1974 он	1975 он
...ишэд болон ...шадай һарын ...ргын салин	103,2	108,4	113,5	118,2	123,1
...е ажаһуудалай ...ангалга	112,6	124	148,5	170,5	195,9
...юджет дээрэ ...ргуулиин наһа ...шүүлэй эмхи ...дтахи үхибүүдэй тоо	104,5	104,9	108,4	111,9	115,7
һургуулиин ба һунаагдаһан үдэртэй бүлэгүүдтэхи һурагшадай тоо	103,5	112	119	126,1	132,7
Дээдэ һургуулинуудта һурагшадые абалга	101	102,9	103,5	107	111,2
Тусхай дунда һургуулинуудта һурагшадые абалга	106,2	106,2	106,3	110,1	113,4
Профессионально-техническэ һургуулинуудта һурагшадые абалга	102,3	106,8	111,2	116,5	123,4
Больницын ороной тоо	102,2	104,7	107,1	109,5	112

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдэлдэ байдаг ажахынуудта табан жэлэй туршада гүрэнэй капитальна һомололгын ашаар 101,4 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра бариха гэхэ гү, али 1966—1970 онуудайхиһаа 15,5 процентээр ехые бариха.

Статья 6. Союзна мэдэлэй предприятинууд, барилганууд болон организацинуудай баталагдаһан табан жэлэй түсэбөөр, мүн РСФСР-эй министерствэнүүд, зургаанууд, автономно республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, ажалшадай депутадуудай хизаарнуудай, областьнуудай, Москва болон Ленинград городуудай Соведүүдэй түсэбүүдээр тогтоогдоһон, СССР-эй министерствэнүүд болон зургаануудай мэдээсэжэ үгэһэн хэмжээнэй үндэһөөр РСФСР-эй газар дээрэ байдаг предприяти, барилга болон организацинуудай, хэнэй мэдэлдэ байһые хараада абангүйгөөр, бүхы ажахын нэгэдхэгдэмэл табан жэлэй түсэбэй гол тоонуудые тодорхойлоод баталхыень РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха. Тиихэдээ СССР-эй экономическа районуудай, РСФСР-эй газар дээрэ оршодог автономно республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, Москва болон Ленинград городуудай дүүргэхэ даалгабаринуудые хубаажа үгэхэ.

Статья 7. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, РСФСР-эй министерствэнүүд болон зургаануудта, автономно республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, ажалшадай депутадуудай хизаарнуудай, областьнуудай, Москва болон Ленинград городуудай Соведүүдтэ иигэжэ даалгаха:

а) СССР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые, мүн энэ Хуулиие хүтэлбэри болгон, предприяти, организаци бүхэнэй табан жэлэйнгээ түсэб табихыень хангаха;

б) табан жэлэй түсэб бэелүүлжэ байхадаа, бүхы предприяти, организаци бүхэнэй табан жэлэйнгээ даалгабарие дүүргэхыень хангаха, тэдэнэй ажахын ажал ябуулгые шэнжэлхэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, нөөсэ, арга боломжонуудые олохо ба ашаглаха, үйлэдбэридэ наука болон техникын туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ болзорые хорооходо, үйлэдбэриин ашаг ехэтэй байха ба энээнэй үндэһэ дээрэ арадай ажахын бүхы һалбаринуудта экономическа ашаг үрын бүри һайн байха талаар хүдэлмэрэе шангадхаха;

в) арадай ажахын бүхы шатада гүрэнэй журамые бүхы хэмжээгээр шангадхаха, ажахын харилсаануудтахи социалис хуулиие нарин нягтаар сахилгые хангаха, продукциин шанарай түлөө, зөөри ба материальна баялигые гамтайгаар, ашагтайгаар гаргашалхын түлөө, түхеэрэлгэ болон түүхэй эд зүбөөр хэрэглэхын түлөө, тогтоогдоһон болзор соонь хамжан хангалгын бүхы даалгабарие дүүргэхын түлөө, технологическа журам сахилгын түлөө ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ;

г) мэдэлдээ байһан предприятинууд болон организацинуудай табан жэлэйнгээ түсэб хэр дүүргэжэ байһанайнь хойноһоо нарин хиналта табиха.

Статья 8. РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет, РСФСР-эй министерствэнүүд болон зургаанууд, автономно республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, ажалшадай депутадуудай, хизаарнуудай, областьнуудай, Москва болон Ленинград городуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд, ажахын бүхы органууд табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор, үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ, түсэблэхэ, экономическа талаарнь урмашуулха хэрэгые һайжаруулха хүдэлмэрэе үргэлжэлүүлхэ, тиихэдээ ниитын үйлэдбэриие бүхы талаарнь ашаг ехэтэй, олзотой болгохо ябадалые хангаха ёһотой. Энэ хадаа коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха шухалын шухала эрхэ нүхэсэл мүн болоно.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, Кремль. 1971 оной декабриин 9.

РОССИН СОВЕТ ФЕДЕРАТИВНА СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН

ХУУЛИ

РСФСР-эй арадай ажахые 1972 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

Статья 1. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиһан РСФСР-эй арадай ажахые 1972 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб һайшааха.

Статья 2. РСФСР-эй газар дээрэ 1971 онтой сасуулхада 1972 ондо иимэ ехэдхэлгые хангаха:

национальна олзо доходые (үйлэдбэрилэгдэһэн)	7 процент
промышленностиин продукци	7 процент
нэгэ хүнэй бодото олзо доход	5,4 процент

Статья 3. РСФСР-эй арадай ажахые 1972 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй иимэ гол үрэ дүнгүүдые баталха:

	1971 онтэй сасуулхада ургалтань процентээр
промышленностиин продукци	5,4 процент
гүрэнэй капитальна һомололго	8,7 процент
ниитын хэрэглэлэй автомобильна транспортаар ашаа шэрэлгэ	6,7 процент
гол мүрэнэй транспортаар ашаа шэрэлгэ	4,3 процент
арадай ажахыдахи салин хүлһэнэй фонд	4,3 процент
промышленна үйлэдбэриин олзо	11,8 процент
гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай эд бараанай эрьесэ	7 процент

Статья 4. 1972 ондо 1971 онтой сасуулхада иимэ ехэдхэлгые хангаха:

хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалга	13,2 процент
гүрэнэй бюджет дээрэ байдаг һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй эмхи зургаануудтахи үхибүүдэй тоо	2,6 процент
һургуулинуудай ба һунаагдаһан үдэртэй бүлэгүүдэй һурагшадай тоо	6,3 процент
дээдэ һургуулинуудта үхибүүдые абалга	1,1 процент
профессионально-техническэ һургуулинуудта үхибүүдые абалга	4,5 процент
больницын оронуудай тоо	2,3 процент

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдэлэй ажахынуудта 1972 ондо гүрэнэй капитальна һомололгын ашаар 25,3 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра бариха.

Статья 5. КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй, СССР-эй Верховно Соведэй наймадахи зарлалай гурбадахи сесси дээрэ баталан абтаһан «СССР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ гүрэнэй табан жэлэй түсэб тухай», «СССР-эй арадай ажахые 1972 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай» СССР-эй Хуулинуудай ёһоор, «РСФСР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ гүрэнэй табан жэлэй түсэб тухай» РСФСР-эй хуулиин ёһоор, мүн СССР-эй правительствын зохихо шиидхэбэринүүдээр тогтоогдоһон гурим ба болзор соонь РСФСР-эй хүн зоной ажаһуудалай материальна болон культурна хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхыень РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, Кремль.
1971 оной декабриин 9.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

РСФСР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха тушаа

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

оршын талаар 41 145 838 мянган түхэриг, гаргашын талаар 40 384 563 мянган түхэриг хэмжээтэйгээр, гаргашаһаа олзынь 761 275 мянган түхэриг ехэ байхаар РСФСР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, Кремль. 1971 оной декабриин 9.

ТАРГАН МАЛ ТУШААГДАБА

«Пограничный» совхозой нэгэдэхи отделениин малшан Иван Немченко мал шахан таргалуулха гүүртэдэ олохон жэлэй туршада хүдэлнэ. Тэрэ жэл бүри ажалдаа эрхим үрэ дүн туйлана. Даажа абаһан малынь хододоо тобир тарган байдаг. Тиихэдээ үлүү үбһэ тэжээл гаргашалдаггүй юм. Дүй дүршэлтэй малшан намар-үбэлэй үедэ малайнгаа шэгнүүрые сүүдхын мянган граммһаа бага бэшээр нэмээжэ, гүрэндөө тобир тарган мал худалдаха гэһэн Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагшадай үүсхэлые халуунаар дэмжэһэн байна.

Иван Немченко 144 толгой эбэртэ бодо мал шахан таргалуулаад, гүрэндэ тушааба. Тэдэнэйнь 123-ниинь эрхим тарганда, 21-ниинь дунда зэргын тарганда тоологдожо, гүрэндэ абгагдаба. Мал бүхэнэйнь амидын шэгнүүр дунда зэргээр 361 килограмм татаһан байха юм.

А. КИТАЕВ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭБЭД

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын хоёрдохи отделениин малшад КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сессиин шиидхэбэринүүдтэ эрхим ажалаараа харюусана.

Юһэдэхи табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоһон Калёновка тосхоной һү һаалиин хоёрдохи фермын һаалишад шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ һү һааха түсэбөө болзорһоонь һара урид—декабриин 1-дэ дүүргэбэ. Үнгэрһэн 11 һарын туршада 2700 центнер һү үйлэдбэрилхэ даабаритай байбал, бодото дээрээ 2773 центнер һү абаа. Үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2401 килограмм һаагдаһан байна.

Мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2538 килограмм һү һааһан Руфина Николаевна Макарова ябана. 2,5 мянганай хилэ дабажа ябаһан һаалишан Анна Михайловна Кузнецова хоёрдохи һуури эзэлбэ. Эдэнэрһээ һаалишад В. В. Житнхина, М. А. Дружинина гэгшэд холо гээгдэнэгүй.

Эбэртэ мал шахан таргалуулха, залуу мал түлжүүлхэ гүүртэнүүдэй малшадшье эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр ажаллана.

Жэшээлхэдэ, Хүйтэн булагай комплексно бригадада мал шахаха хоёр, залуу малай нэгэ гүүртэ бии юм. Эндэхи малшад малайнгаа шэгнүүр ехээр нэмээхын түлөө мүрысэн хүдэлнэ. Тэдэнэй дундаһаа һараһаа һарада амжалта туйладаг мал адуулагша Дмитрий Никитич Воровин түрүүлһээр. Өөрынгөө нүхэр Галина Родионовнатай хамта 71 эрэ буруу харууһална. Толгой бүринийн шэгнүүрые сүүдхэдээ октябрь һарада 970 граммаар, ноябрьда 850 граммаар нэмээһэн байна. Эдэнэр харууһалдаг малайнгаа толгой бүриин шэгнүүр 320—330 килограммда хүргэжэ, гүрэндэ худалдаха зорилготой.

А. НАГАСЛАЕВ.

...ехословакиин ...алис Республикын ...тельствын Түрүүлэгшэ ...нүхэр Любомир ШТРОУГАЛДА

...этэ нүхэр Штроугал! ...словакиин Социалис Рес...ын Түрүүлэгшын үндэр ...а дахинаа һунгагдаһан...й дашарамдуулан, Танда ...й правительствын үмэнэ...рынгөө зүрһөө үнэн зүрхэ...мршалга хүргэнэб.

...й оронуудай хоорондын ...арисаан ба харилсаа хол...оветскэ Союзай, социалис ...вакиин арадуудай аша ...социалис хани нэгэдэ...ры дэлхэй дээрэ эб най...батадхалгын аша туһада ...хүгжөөгдэхэ гээд эти...йһанаа элирхэйлнэб.

...усалгатай хүдэлмэридөө ...туйлахыетнай Танда, нү...роугал, хүсэнэб.
...ехээр хүндэлэгшэ.

А. КОСЫГИН,
...ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

АГУУЕХЭ ПОЭТ-ГРАЖДАНИН

Эхэ орондоо энхэрэн дурлалгань, үеын үедэ хуушардаггүй поэзинь Николай Алексеевич Некрасовые үнэн һайн, арюун һайхан юумэндэ дуратай, хүн бүхэндэ үнэтэй, дүтэ һанагдадаг болгоо. Үнэнтэ ехэ зохёолшодо үе саг нүлөөлдэггүй. Тиимэһээл мүнөөдэр, ородой агууехэ уран зохёолшын түрэһөөр 150 жэлэй үнгэрөөд байхада, энэ ойень соёл гэгээрэлэй ехэ һайндэр болгон тэмдэглэжэ, Некрасовые мүнөө сагай хүнэй гуримаар хүндэлэн ёһолжо байнабди.

Поэт-гражданинай гайхамшаг бэлигтэ бүхы Росси, олон үндэһэ яһатантай манай Совет ороной бүхы арадууд дуратай юм. Н. А. Некрасовай түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан ССР Союзай Ехэ театр соо декабриин 10-да болобо.

...һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэһэн сценэ дээгүүр — поэдэй ехэ портрет, сэсэгүүд. Президиумдэ — ойн баяр үнгэргэхэ бүхэсоюзна комитедэй гэшүүд, Россин ба аха дүү республикануудай уран зохёолшод, эрдэм, соёл болон искусствын ажал ябуулагшад, олониитын түлөөлэгшэд.

Эндэ сугларагшад нүхэд **Г. И. Воронов, В. В. Гришин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, П. Е. Шелест, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев** болон **И. В. Капитоновые** халуунаар угтаа.

Ойн баяр үнгэргэхэ бүхэсоюзна комитедэй түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой **А. А. Сурков** баярай суглаае нээбэ.

Һүүлээрнь СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь **С. С. Наровчатов** Н. А. Некрасов тухай үгэ хэлээ.

...МАРШАЛГА ЭЛЬГЭЭБЭ

...-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой ...ьна секретарь У. Тан ...й Министрнүүдэй Соведэй ...шэ А. Н. Косыгинда те...а эльгээбэ, тиихэдээ «Марс-3» гэжэ совет автомат станциин бууха аппарадай Марс дээрэ дорьбоогүй зөөлэнөөр амжалтатай буулгагдаһантайнь дашарамдуулан, совет мэргэжэлтэдые амаршалба.

«КОСМОС-464» — ЗАМБУУЛИНДА

Дэлхэйе тойрон ниидэхэ «Космос-464» гэжэ хэмэл одон 1971 оной декабриин 10-да Советскэ Союзһаа дэгдээгдээ.

һонирхон танилсана

ГУСИНООЗЕРСК. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй III сессиин материалнуудтай Сэлэнгын аймагай ажалшад ехэ һонирхолтойгоор танилсана. Эдэ түүхэтэ документнүүдые үргэн олониитэдэ тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэнь партийна организацинуудта туһалха зорилготойгоор КПСС-эй райком колхоз, совхоз бүхэндэ 4—4 хүнһөө бүридэһэн пропагандистска бүлэгүүдые эльгээбэ.

Хамта 36 хүн—аймагай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партиин райкомой штатнабэшэ лекторнүүд, КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд мүнөө үедэ колхоз болон совхозуудай фермэ, гүүртэ, бригадануудаар ябажа, партиин Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэри тухай, СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сессиин баталан абаһан табан жэлэй түсэб тухай лекци болон элидхэл уншана, һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

Аймгүйсэдкомой социальна тэдхэмжын таһагые даагша нүхэр Ж. Д. Дабаев—Сэлэнгын совхозой, хүдөө ажахын управлениин главна агроном нүхэр А. А. Тайнов «Эрдэм» колхозой фермэ бригадануудта лекци, элидхэл хээд ерэбэ.

ПЕТРОПАВЛОВКА. КПСС-эй Зэдын райком штатнабэшэ лекторнүүдые, элидхэлшэдые суглуулжа, ажалшадай дунда партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Верховно Соведэй III сессиин материалнуудые ойлгуулха тухай хөөрэлдэбэ.

Мүнөө аймагай 43 хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд хүдөө гараад, малшад болон механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа эхилбэ.

Аймгүйсэдкомой соёлой таһагые даагша Б. Б. Лабаров, арадай гэгээрэлэй таһагые даагша Г. С. Савельев, хэлхээ холбооной узелай начальник А. Д. Ринчино, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь А. Н. Тумуров болон бусад хэдэ хэдэн лекцинүүдые уншаад, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөөд байна.

УЛААН-ҮДЫН судна-заһабарилгын заводой эрхим слесарьнүүдэй нэгэн коммунист Иван Григорьевич Дёмин—мэргэжэлээ үдэр бүри нарижуулхые, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлхые оролдодог хүн.

Тэрэ юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб ноябрь һара соо дүүргээд, мүнөө 1972 оной түсэбтэ орошонхой, габшагайгаар ажаллажа байна. Түрүү коммунистын ажал хүдэлмэри бултанда жэшээ боложо үгэнэ.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ НЭГЭН

Энэ намар Сэлэнгын совхозой парткомой секретарь Доржо Надмитович Бадмадашиевай таһалга соо ороходом, ехэл сүлөөгүй, стол дээгүүрээ элдэб фото-зурагуудые гарганхай, хаража һуугаа бэлэй.

Мэндээ мэдэлсээд, столойнь хажууда һуухадамни, иигэжэ хөөрөө һэн:

— Ургасын һайндэрэй урда тээ аймагаймнай түб Гусиноозерск хотодо выставкэ нээгдэхэнь. Тэрээндэ бидэшье хабаадалсаха һанаатайбди. Жэл соо хэһэн бүтээһэн юумээ харуулхаһаа гадна, ажахын түрүүшүүлые харуулалсаха гэлсээбди.

— Выставкэдэ харуулха түрүүшүүлтнай олон ааб даа,— гэжэ Доржо Надмитовичһаа асуухадамни:

— Яһала бии,— гэжэ харюусаад, эрхим түрүү хүнүүдээ дурдажа эхилбэ. Тэдэнэй тоодо Социалис Ажалай Герой суута һаалишан Надежда Лазаревна Тадвашкина, Долгор Даржановна Данзанова, бэрхэ хонишод Валентина Гончиковна Романова, Даша-Самбу Цыбикович Тубчинов болон бусадай нэрэнүүдые дурдаад, социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ жэшээ харуулан ябадаг коммунистнууд тухай хөөрөөгөө үргэлжэлхэ зуураа, фото-зурагуудыень хойно хойноһоонь иран харасагаана. Тиин нэгэ фото-зураг гаргажа, намда һарбайгаад, энэ хүн тухай газетын хуудаһанда бэшээ һаа, болохо байгаа гэбэ.

Табяад наһанай сарюун хүн фото-зураг дээрэһээ шэртэн хаража байна.

— Манай эрхим хонишодой нэгэн Даша-Самбу Цыбикович Тубчинов гээшэ,— гэжэ совхозой парткомой секретарь тайлбарилаад, саашань үгээ үргэлжэлбэ. Оролдосотой бэрхээр хүдэлһэнэйнгөө ашаар хэдэн жэл удаагуур Москвадахи Арадай ажахын туйлалтануудые харуулһан выставкэдэ хабаадалсаа. Үнинэй коммунист Даша-Самбу Цыбикович совхозой түб буусын партийна бюрогой гэшүүн байха зуураа, зүбшэн хэлсэгдэһэн ямаршье асуудалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг дээрэһээ нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болонхой.

Даша-Самбу Цыбиковичтэй анха түрүүшынхеэ сэхэ ажалдань танилсаа һэм. Нара һалхинда шарагдажа хүрилшэһэн шарайтай хараха янзада табяад наһанай, дунда зэргын бэетэй багжагар хүн малайнгаа хашаа соогуур алхалан ябаба. Өөрынь харууһалдаг алтайн, забайкальска үүлтэрэй хусанууд хараха янзада шадал тэнхээгээр дорюунууд, зун-намарай ногоондо һайса таргалаа гэжэ һанахаар.

— Ажал хэрэгтнай хэр ябажа байнаб гэхэдэмни «бараг лэ ябана» гэжэ харюусаад, хонишон болоһон намтар тухайгаа, тэрэ гэһэнһээ хойшо ямараар хүдэлжэ байһан тухайгаа тобшохоноор хөөрэжэ үгөө һэн.

Нүхэр Тубчинов эдэ хусанууды даажа абаһаар долоодохи жэлээ боложо байна. Энэ үе соо хонишоной хэһэн ажалынь совхозой мэргэжэлтэдэй, дирекциин зүгһөө һайшаагдажа, 1966 онһоо хойшо жэл бүри Москвагай выставкэдэ хабаадаһан үнэмшэлгэнүүдые абаа. Даша-Самбу Цыбикович 1964 онһоо хойшо өөрынгөө нүхэр Чимит Лундуковнатай наяад хуса харууһалхадаа, тэдэнээ нэгэншье гарзада оруулангүй, тобир тарган байлгаа. Тиихэдээ нооһоной шанар дээшэлүүлхэ асуудалда һаналаа саг үргэлжэ табина. Һүүлэй жэлнүүдтэ харууһалдаг хусануудайнгаа толгой бүриһөөнь дунда зэргээр 14 килограмм эрхим шанартай нооһо хайшалһан байна. 1970 ондо нооһо абалгаараа бүри һайн үрэ дүн туйлажа, харууһалдаг малнуудайнгаа толгой бүриһөө 15,1 килограмм нооһо абажа шадаа.

Дүршэлтэй хонишон харууһалдаг хусануудаа дүтын бэлшээридэ гаргамсаараа, гэртээ орожо, амархаяа түхеэрбэ. Гэртэнь мүнөө үеын мебель. Ханын хажуугаар телевизор, радиоприёмник табяатай. Стол дээрэнь шэнэ газетэ, журналнууд харагдана. Үмдэжэ ябаһан хубсаһаяа һэлгэмсээрээ, столдо һуужа, һүүлшын газетэнүүдые харасагаагаад, энэ тэрэ һонин тухай хөөрэжэ оробо.

Даша-Самбу Цыбикович Галуута-Нуурай урда захада түрэһэн. Бэеэ хүсэжэ, эхэ эсэгынгээ гуламтаһаа гараһан сагһаа хойшо нүхэр Тубчиновай ябаагүй газарынь үгы гэхээр. Сэрэгэй алба дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Сэлэнгынгээ аймагта комсомолой райкомой инструктораар хүдэлөө. Дайнай эхилхын урда тээ аймагайнгаа Загастайн дунда һургуулида физругааршье ажаллаһан байха.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай түрүүшын жэлнүүдтэ оронойн зүүн зүгтэ, Манжуур, Дагуур багта алба хэжэ байһанаа 1943 ондо баруун фронт орожо, Киев шадарай хатуу тулалдаануудта хабаадалсаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Нэгэдэхи Украинска, Ленинградай, гурбадахи Белорусска фронтнуудта дайлалдаа. Эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаһанайнгаа түлөө Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай орденоор, олон медальнуудаар шагнагдаа.

Дайсанай дарагдажа амгалан сагай эхилхэдэ, Даша-Самбу Цыбикович хүнгэн ажал шэлээгүй, трактор комбайнай жолоо барижа ороо. Сухын МТС-тэ, һүүлээрнь Сэлэн-Дүүмын МТС тэ, хамта дээрээ 15 жэлэй туршада комбайнераар ажаллаһан байна. Хонидо орохынгоо урда тээ гахайн фермэдэшье хүдэлөөд үзөө.

Даша-Самбу Цыбикович хаанашье үнэн сэхэ ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг.

Нүхэр Тубчинов һүүлэй үедэ хонин ажал дээрэ һайн үрэ дүн туйлахынгаа хажуугаар нийтын хэрэгтэшье эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Түб буусын партийна бюрогой гэшүүн байхаһаа гадна, агитаторай уялга дүүргэлсэдэг юм. 1940 онһоо партиин гэшүүн Даша-Самбу Цыбиковичэй үбсүүе орден, медальнууд шэмэглэнэ. Тэдээнэй тоодо В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулһан ажалай габьягай медаль, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан абаһан медаль, ВДНХ-гай бронзо медаль гэхэ мэтые нэрлэмээр.

Даша-Самбу Цыбиковичэй наһан соогоо дабаһан замые һонотойл баатаршалгатай жэшээлхээр.

И. ВАЛЬДИРОВ.

МЕДИГҮҮДЭЙ ТҮСЭБ ЕХЭ

Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай областной XXII тоосоото-һунгалтын конференци Улаан-Үдэ хотодо байгша оной декабриин 9-дэ республикын Министрнүүдэй Соведэй конференц-зал соо болоо.

Конференцидэ Улаан-Үдэ хотын, мүн аймагуудай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаа. Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай областной комитедэй тоосоото элидхэлые Вера Петровна Балданова хэһэн байна. Тоосоото үе соо медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хэһэн ажал тухай, хүн зондо медицинскэ туһаламжа хүргэлгые саашань улам һайжаруулха, элүүрые хамгаалгын материальна бааза бэхижүүлхэ тухай асуудалнуудта элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Профсоюзай обком үнгэрһэн үе соо СССР-эй профсоюзай XIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ хэрэгтэ профсоюзай эмхинүүдэй ажал ябуулгые шэглүүлэн ударидаа. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада республикымнай элүүрые хамгаалгашье дам саашаа хүгжөө гэжэ элидхэлшэд болон үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Тоосоото үе соо республикымнай нийслэл хотодо аптекын складууд, «Медтехника» гэжэ мастерской, Октябрьска райондо мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан олон таһалгануудтай ехэ поликлиникэ баригдажа тушаагдаа. Мүнөө үедэ республикымнай эмнэлгэ-элүүржүүлгын эмхи зургаануудта 1360 врач, 5288 медицинскэ дунда мэргэжэлтэд ажаллана. Республикымнай Элүүрые хамгаалгын министерство врачнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ асуудалнуудта һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ анхарал хандуулаа. Үнгэрэгшэ жэлэй туршада нютагайнгаа баазануудта 86 врач, түбэй баазануудта—135 врач мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлээ. СССР-эй, РСФСР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствэнүүдэй үнгэргэһэн элдэб декадануудта, семинарнууд болон съезднүүдтэ манай республикаһаа хамта дээрээ 66 врач хабаадалсаа.

Конференци дээрэ үгэ хэлэгшэд хүн зондо медицинскэ туһаламжа хүргэлгые һайжаруулха, үбшэнһөө һэргылхэ хүдэлмэри дээшэлүүлхэ тухай тодорхойгоор тогтоо. Улаан-Үдэ хотын элүүрые хамгаалгын таһагые даагшын орлогшо Д. Р. Еронов үгэ хэлэхэдээ, промышленна предприятинуудта хүдэлдэг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта медицинскэ туһаламжа хүргэлгые һайжаруулха талаар врачнуудай юу хэһэн тухай хөөрэжэ үгөө. Врачнууд промышленна предприятинуудта хүдэлэгшэдые һэргылэн хараха ажалаа һайжаруулаа. Эмнэлгын зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд промышленна предприятинуудта хүдэлэгшэдэй үбшэлэлгые үсөөрүүлхэ тушаа тодорхой хэмжээнүүдые абахыень предприятинуудай директорнүүдтэ эрилтэ табина гэжэ нүхэр Еронов мэдүүлээ.

Профсоюзай райкомуудай уялга жэл бүри дээшэлнэ гэжэ Мухар-Шэбэрэй аймагай делегат, тэндэхи медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ М. П. Ефимова хэлэхэ зуураа, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй ажаллаха, ажаһууха эрхэ байдалыень һайжаруулха тушаа зохихо хэмжээн абтана гэжэ заагаа.

Хүн зондо сэхэ гэртэнь медицинскэ туһаламжа хүргэлгэ һүүлэй жэлнүүдтэ ни[...] һайжараа. Зүрхэнэй үбшэ[...] тодорхойлхо шэнэ аппарат[...] болон хэрэгсэлнүүд бии бо[...]һон байна. Зүрхэнэй үбшэ[...] галдаг кардиологическа а[...] найхид үбшэнтэнии гэр[...] аргалха талаар горитой а[...]хэнэ. Энээн тухайда город[...] хүн зондо дары медицин[...] туһаламжа хүргэхэ алба[...] врач кардиолог И. Л. Куб[...]цева тодорхойгоор хөөр[...] үгөө.

Хүн зонии аргалха, үбшэ[...] һэргылхэ эмхи зургаануу[д] профсоюзна эмхинүүд ме[ди]цинскэ хүдэлмэрилэгш[...] үүсхэл оролдолгые парт[...] XXIV съездын шиидхэб[...]нүүдые дүүргэлгэдэ, респуб[ли]кынгаа 50 жэлэй ойе хү[...]тэйгөөр угтаха хэрэгтэ зорю[...]ха зэргэтэй гэжэ конферен[ци] хабаадагшад мэдүүлээ.

А. ИВАНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн [...]һаа: медицинскэ хүдэлмэ[ри]лэгшэдэй областной профсо[ю]зай XXII конференцидэ хаб[аа]дагшад — городой нэгэд[...] больницын делегадууд-санит[...]на гэгээрэлэй хүдэлмэрин [ин]структор Людмила Алексее[вна] Ломброзо ,нервнэ отделен[иин] даагша Роза Содномовна Р[...]чино, месткомой түрүүлэ[гшэ] Михаил Иннокентьевич По[...]

Авторай фото.

ХОНИН ҺҮРЭГ ҮДХЭГШЭ

Газаа һара сагаан. Түбэрсэ гэшхэлэн хүйтэн агаар аблад орожо ерэһэн басаган тээшээ эхэнь уриханаар хараад, улайхадашаһан шарайень адаглан байтараа:

— Газаамнай шэмэрүүн хүйтэн гү даа? — гэжэ асуугаад, ушааг руугаа сусалнуудые шэдэсэгээбэ.

— Хүйтэн, — гэжэ нэгэ басаганиинь харюусаад, дэгэлээ тайлажа, үлгэсэдэ үлгэбэ. Тиигээд энэ үдэр үнэхөөрөөшье урданайхиһаа сошордуу байһаниинь һанагдаба. Иигээдшье үбэлэй ханхинама хүйтэнэй эхилхэ сагын тулаа ха юм даа. Ута намар боложо, дулаан байгаа. Саһаншье бага. Юрэдөө, хони адуулхада, одоол таатай. Тойроод ой тайга. Сагаан саһаар хушагдаһан малай бэлшэхэ талмай һарын хурса толон доро үнгэтэн сайража, юугээрээшьеб хүнэй зүрхэ сэдьхэл татан байхадал гэдэг. Байгаалиин эгээл иимэ һайхан оршондо дадаһан, дурлаһан хүн гэжэ байдаг ха юм. Тэдэнэй тоодо энэ залуу хонишон Пана Майоровае оруулжа болоно. Пана гурбан жэлэй урда найман жэлэй һургуули дүүргээд, бүхы наһаараа малда ябаһан эжынгээ үгые дуулажа, холын отарада хонишон болоходо хүдэлхэеэ ерэһэн юм. Һураха аргатай хүн хүдэлжэш байһаад һурадаг. Түрүүшын үеэр тэрээндэ яахадаашьеб даа уйтай шэнги байха. Сүг һуража, нүхэсэжэ ябаһан нүхэдһөө хахасахань, дуутай шуутай классһаа холодохонь хэндэшье хадаа хүндэшэг байдаг шуу. Бэлшэжэ ябаһан хонидойнгоо тогтожо, ногоо шэмхэлэн зулгааха һамбаанда Пана номоо гартаа абажа, оролдосотойгоор шунан уншадаг, эрдэм һургуулияа үргэлжэлүүлхэ хаба эрмэлзэлээр түгэс ябадаг һэн. Түрүүшын үеэр хаана, ямар газарта хонидые бэлшээбэл зэрэ байһан тухай эжынь заабарилдаг, олон юумэ ойлгуулжа үгэдэг һэн. Уданшьегүй басаган ямар рацион дээрэб, үдэрэй хэды уһалха, хаана бэлшээхэб гэжэ ном сооһоо мэдэжэ абаһан, ойлгоогүй юумээ зоотехнигһээ һурадаг байха. Эрхим бэрхэ хонишон байха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ даа. Баян дүй дүршэл өөрыншни хабаһаа, эрмэлзэлһээ дулдыдаха. Эдэ бүгэдые басаган мүнөө бүхөөр мэдэжэ абанхай.

— Хүйтэрхэ сагыньшье болобо гээшэ ааб даа,— гээд эжынь аргаахан хэлэнэ. — Хура бороо ехээр орожо, үер юумэн болоод, мүртэй үбһэ тэжээл абхуулаашьегүй. Юрэдөө, саһанай бага байһаниинь һайн юм гү даа.

Энэ ганса бэшэ. Олон дахин хэлэһэнээ дабтадаг заншалтай. Теэд эхынгээ хамаг юумэндэ һанаагаа зободогыень һайн мэдэхэ басаганиинь дуугайхан шагнаад үнгэргэдэг.

Совхозой центрһээ үдэшэ тээ отделениин эрхилэгшэ Цыдып Модосоевич Эрдынеевтэй Куллугай отарада хүрэжэ ерэһэн бидэнэр энэ хонишо бүлэтэй танилсаа һэмди. Басаганай эхэнь Бэржэн Цыреновна гээшэ. Хорин жэл шахуу малда ябаа. Одоол баян дүй дүршэлтэй хонишон гэхэдэ яашье алдуу болохогүйл даа. Һүүлэй хэдэн жэлдэ тэрэ эрье хонидые даажа абаад, жэлэй туршада тобир тарган болоһон хойнонь гүрэндэ тушаадаг заншалтай.

— Найдамтай зондо юушье найдахада һайн байдаг. Бэржэн Цыреновна бэрхэ хонишонойемнай нэгэн гээшэ, — гэжэ отделениин эрхилэгшын хэлэһэниинь эли һанагдаба.

— Хонидтнай тобир тарган гү? — гэжэ асуубаб.

— Яһала тарган даа. Хамта найман зуун толгой юм, — гэжэ Бэржэн Цыреновна харюусаба. Тиигээд басаганайнгаа жаргуулһан, ажалша бэрхэ байһан тухай дурсан хөөрэбэ.

Гэр сооонь ороходо, хамаг юумэн өөдэ татаатай. Хананадань радиоло хапхинана. Пана һаяшаг захюулжа асаруулһан пластинкануудые табижа шагнана.

Энэ бүлын ажал хүдэлмэри, сэдьхэл бодол тухай олон юумэ мэдэхэ болонхой гаража ошоо һэмди. Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй совхоздо хүдэлдэг энэ хонишон бүлын үшөө үндэр амжалта туйлажа, алдар солоёо нэрлүүлхэ байһандань өөрйдөөшье һэжэг түрэгдөөгүй һэн.

Ц. ХАМАЕВ.

КОМСОМОЛ хүбүүн Павел Будников Улаан-Удын электрозаһабарилгын заводто ороһоор шударгыгаар хүдэлжэ, богони болзор соо электромоторто утаһа орёогшын мэргэжэл шудалаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Будников.

С. ЦЫДЫПОВэй фото.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ЗЭРГЭДЭ ЖАГСАБА

Бага-Куналейн СПТУ-гай филиал Мухар-Шэбэрэй «Родина» колхоздо нээгдэһээр хоёр жэл болобо. Энэ үе соо ажахын 32 хүбүүд, басагад тус филиалые дүүргэжэ, механизатор мэргэжэлтэй болонхой. Һаяхан филиалда гүрэнэй шалгалтын болоходо, тосхоной 16 залуушуул, тэрэ тоодо хоёр басагад — Е. Галендухина, Е. Замбровская, Н. Галендухин, В. Хананов гэгшэд эрхим һайн сэгналтэтэйгээр һуралсалаа дүүргэжэ, трактор, комбайн жолоодохо үнэмшэлгэ абаба.

Һуралсалайнь болзор нэгэ жэлэй юм. Тэдэнэр үбэлдөө теори, онһон техникын материальна часть шудалаад, хабар намарай һаранuудта трактор жолоододог, комбайнуудта штурвальщигаар ажаллажа, хүдэлмэриин дүршэл гарадаг.

Тус филиалые СПТУ-гай түлөөлэгшэ И. Оленников хүтэбэрилдэг. Залуушуулда колхозой главна инженер П. Д. Полянский, инженер-контролер В. Абзаев гэгшэд трактор, комбайнуудай материальна часть заадаг, тэдэниие жолоодохо дүршэлдэ һургадаг. Үнгэрэгшэ жэлдэ филиалые дүүргэжэ гараһан залуушуул, тэрэ тоодо Г. Сажина мүнөө гэнжэтэ тракторта ажаллахадаа, эрэшүүлһээ дутуугүйгөөр хүдэлнэ.

«Родина» колхоз аймаг соогоо түрүүлэн механизаторнуудаар хүсэд хангагдаһан ажахы юм гээд хэлэхэ [...] Эндэ трактор, [...]нууд булта хоёр [...]да хүдэлгэгдэдэг. [...]мэһээ хабарай [...]гын, таряа хү[...] бүхы хүдэлмэри [...] болзорто зүб аг[...]ческэ заабаряар [...]лэгдэдэг. Эгээл т[...] эндэхид байгша [...] гектар бүриһөө 1[...] нер таряа хурья[...] маг соогоо түрүү[...]раа. Тус колхоз [...] ондо ороохо тар[...]гуулжа, гүрэндэ [...]даха талаар айм[...] Бүхэроссин со[...] мүрысөөндэ эр[...] гараһанайнгаа РСФСР-эй Минис[...]дэй Соведэй ВЦСПС-эй дамж[...] Улаан туг, 1500 [...]риг мүнгэн шан[...]тэһэн байна.

Б. ЖАМБАЛОВ.

КАЗАНЬҺАА ЕРЭҺЭН БЭШЭГ

КамАЗ—БАТА НЭГЭДЭЛЭЙ БАРИЛГА

ТАТАРАЙ АССР-тэ ашаанай автомобильнуудые бүтээхэ заводуудые, тэрэ шадарай районуудта харилсаатай предприятинуудые байгуулха.

(КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдһээ).

ҺҮҮЛЭЙ ҮЕДЭ КамАЗ гэһэн богонихон үгэ һайн мэдээжэ болоод байна. Һаяшаг баригдажа эхилһэн Камска дизельнэ автомобильнуудай заводой барилга Татарай АССР-эй Набережные Челны гэһэн багахан городые нэрэтэй хүндэтэй болгобо.

Ашаа шэрэхэ хүсэ ехэтэй, һайн шанартай дизельнэ автомобильнуудые олоор бүтээжэ, арадай ажахынуудай хэрэглэмжые хүсэдөөр хангаха гэһэн зорилготойгоор манай партии, правительство шэнэ завод бариха гэһэн шиидхэбэри гаргаһан юм. Жэлдээ 150 мянган ашаанай дизельнэ автомобиль болон автопоезднуудые бүтээдэг заводой проект СССР-эй Госплан зохёогоо. Теэд иимэ томо завод оронойемнай али экономическа райондо бодхоогоо һаа, ашаг ехэтэй байха гээшэб? Энэ асуудалаар хэдэн олон районуудай арга боломжонууд хаража үзэгдөө. Кама мүрэнэй эрье шадар оршодог Набережные Челны гэһэн городто автомобильна завод бариха гэһэн КПСС-эй Татарай обкомой дурадхал һайшаагдаһан байха юм. Энэ город оронойемнай хүсэ ехэтэй энергетическэ комплекснуудта дүтэ оршоно. Энэ заводто бүтээгдэһэн продукци, заводто шухала хэрэгтэй материал уһан замаар шэрэхэдэ таарамжатай, бага гаргашатайшье байна бшуу. Мүн Волго мүрэнэй эрье шадар оршодог Ярославль, Горький, Ульяновск болон Тольятти хотонуудай автомобильна заводуудай коллективүүдтэй холбоо барисаатай байхадань, бүришье таарамжатай ха юм. Татарай АССР-тэ «Камгэсэнергострой» барилгын организаци эмхидхэгдэһээр үнихэнэй юм. Энэ организациин хүдэлмэришэд автомобильна заводой барилгада ехэхэн аша туһа хүргэхэ байһандань этигэмээр. Манай республикын ажалшад Камска автомобильна заводой барилгада олоороо хабаадалсан саг болзор сооонь ашаглагдаха тушаалсаха байха. Һайн бэлэдхэлтэй инженерно-техническэ мэргэжэлтэдээр, дүршэлтэй бэрхэ хүдэлмэришэдөөр тус заводые хангаха хэрэгтэ мүн лэ ехэ анхарал табигдаха болоно. Казань хотын эрдэмтэд дизельнэ автомобильнуудые бүтээхэ хэрэгтэ ехэхэн туһа хүргэхэ арга боломжотой гээд сэхэ хэлэмээр. Автомобильна-гигант завод ганса Татарай республикын ажалшадай хүсөөр бэшэ, бүхы совет ороной ажалшадай оролдолго шадабаряар лэ баригдаха болоно.

«1969—1974 онуудай туршада Кама мүрэнэй эрье шадар дизельнэ автомобильнуудай томо завод бариха» гэһэн тогтоол КПСС-эй ЦК, Совет правительство 1969 оной август һара соо баталһан байна. Арадай ажахые саашадань улам түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэн холын хараатай зорилгонуудые манай партии, правительство Татарай республикын ажалшадай урда нэгэтэ бэшэ табидаг. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн үедэ фронтдо хэрэгтэй машинануудые, онһон түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ заводууд баригдаа. Дайнай хойто жэлнүүдтэ нефть абадаг промышленность хүгжөөгдөө. Манай республика дотор жэлдээ 100 миллион тонно һайн шанартай нефть абтадаг болоо. Урдань дүлии балай гэгдэһэн хүдөө нютагуудта томохон нефтехимическэ баазанууд баригданхай. Набережные Челны городто дүтэхэн дэлхэй дээрэ эгээл томо Нижнекамска нефтехимическэ комбинат бүтэжэ байна. Манай республикын ажалшад Кама мүрэнэй эрье шадар автомобильна завод бариха гэһэн партии, правительствын шиидхэбэриие омог баяртайгаар угтан: «Бүхы анхарал оролдолгоёо — КамАЗ-да!» гэһэн уряал табинхай.

КамАЗ-ай барилга хадаа айхабтар томо промышленна комплекс болоно. Корпус бүхэниинь томо заводто адли гэхээр. Булад хайлуулгын, кузнечнэ, инструментальна, пресс-рамануудай, дизельнэ корпусууд бүхы дээрээ 100 дүрбэлжэн километр талмай газар эзэлхэ юм.

Энэ заводой дэргэдэ жэлдээ 600 мянган тонно шэрэм, булад хайлуулагдажа, автомобильнуудта хэрэгтэй олон ондоо детальнууд шудхагдаха юм. Энэ заводой цехүүд соо бүтээсэ ехэтэй онһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдохо юм.

Тус заводой ажалшадай ажаһууха гэр һуудалые, заводые зайн галай элшэ хүсөөр хангажа байха ТЭЦ-эй барилгада 3 миллиард түхэриг һомологдоһон байна. Үдэр бүри эндэ 1 миллион түхэригэй барилга хэгдэнэ. Ямаршье завод фабрикануудай барилгада иимэ ехэ мүнгэн үшөө һомологдодоггүй байһан юм.

Баруун оронуудай эрдэмтэд, фирмэнүүдэй эзэд энэ заводой барилга тушаа ехэ анхарал табина, һонирхоношье. Баруун Германиин Цаан фирмын президент гайхаһан, атаархаһандаа: иимэ ехэ арга боломжо бидэнэртэ үшөө үгыл байна даа. Мүнөө Баруун Германида баригдажа байһан бүхы автомобильна заводуудай барилгада эды шэнээн мүнгэн үшөөл һомологдоогүй. Иимэ томо автомобильна завод Америкэдэйшье баригданагүй»,—гэжэ хэлээ һэм шуу.

Камска дизельнэ автомобильна завод 1974 ондо түрүүшынгээ продукци бүтээн гаргаха юм. Жэлдээ 150 мянган дизельнэ автомобиль, 100 мянган дизель болон бусад запчастьнуудые бүтээн гаргаха арга боломжотой.

Набережные Челны городто 40 мянган хүн зон ажаһуудаг. Ерэхэ жэлэй зун тус городой баригдаһаар 345 жэлэй ойн баяр тэмдэглэгдэхэнь. Ойрын жэлнүүдтэ 30 мянган үхибүүдэй һураха 25 һургуулинуудай байшан, 12 мянган үхибүүдэй ябаха 42 саад-ясли, 1200 һууритай театр, нэгэ зэргэ 1000 хүнэй аргалуулха больница, 20 мянган һууритай стадион баригдахаар хараалагдана. Мүн лэ трамвайнуудай, троллейбусүүдэй ябаха лининүүд татагдаха юм. Хэдэхэн жэлэй үнгэрхэдэ Набережные Челны городто 350 мянган хүн зон ажаһуудаг болохоор хараалагдана.

Мүнөө барилга түлэг дундаа. Эндэ оронойемнай олон яһатан, эбтэй эетэйгээр, нэгэ һанал бодолтойгоор хүдэлжэ байна. Үзэгдөөгүй түргэнөөр бодожо байһан заводой корпусууд, байрын гэрнүүд совет арадуудай бата нэгэдэлые сэхэ гэршэлнэ. Эндэ Татарай республикын олохон барилгашад хүдэлнэ.

Түрүүшын табан жэлнүүдэй промышленна ехэ барилгануудта манай республикын ажалшад олоороо хабаадалсаһан юм. Гушаад оной үедэ Ураалда баригдаһан химическэ комбинадай талмай дээрэ татар хүдэлмэришэн Мирсаид Ардуановта табигдаһан хүшөө олоной анхарал татадаг. Тэрэ үеын центральна газетэнүүдэй хуудаһа иража үзөө һаа, энэ хүдэлмэришэн тухай бэшэһэн статьянуудые харахал байхат. Тэрэ бетонщигуудай бригадые даажа абаһан байгаа. Тэрэнэй даадаг бригадын бетонщигууд халаанайнгаа даабари хоёр, гурба дахин үлүүлэн дүүргэжэ, комбинадай барилгые улам түргэдхэдэг байһан. Энэ амжалтануудыень партии, правительство үндэрөөр сэгнэжэ, 1931 ондо Мирсаид Ардуановта Ленинэй орден барюулһан байха юм. СССР-эй Хүндэ промышленностиин нарком ябаһан Серго Орджоникидзе түрүү хүдэлмэришэниие үнэтэ бэлэгээр шагнаа бэлэй. Үгытэй татар айлай хүбүүн, юрын хүдэлмэришэн аад, Мирсаид Ардуанов ВЦИК-эй гэшүүнээр һунгагдажа, Соведүүдэй долоодохи, наймадахи съездэ хабаадалсаһан байха юм.

Галиуллин, Сагадеев гэгшэдэй даадаг бетонщигуудай бригадануудай алдарта хэрэгүүд «Магнитострой» барилгын түүхэ соо алтан үзэгүүдээр бэшэгдэнхэй. Уран зохёолшон Валентин Катаевай «Урагшаа, саг» гэһэн ном соо Татарай республикын Апастовско районһоо ерэһэн комсомол-залуушуулай бригадын туйлаһан гайхамшаг рекорд тухай һонирхолтойгоор бэшэгдэнэ. Эдэнэр халаан соогоо бетоной 200 холимог хэхэ даабаряа таба дахин үлүүлэн дүүргээ. Иимэ үндэр амжалта дэлхэй дээрэ ямаршье барилгашад туйлаагүй.

Америкын «Мак-ки» фирмын главна инженер Девис гэгшэ 1931 ондо манай орон[до] ерэхэдээ Галиуллинай бригадын бетонщи[гуу]дай ажал хүдэлмэритэй танилсажа, ямар [...]гаар энэ татар барилгашад дэлхэйн рек[орд] туйлаба гээшэб гэжэ ехэ һонирхоһон, гай[...]һаншье байдаг.

1931 ондо Ураалай, Сибириин, Донбасс[ай] барилгануудта Татарай республикын 53 м[ян]ган ажалшад хабаадаһан байха юм. Ган[[...]] Днепрогэсэй барилгада 20 мянган татар[...] хабаадалсаа бэлэй.

Мүнөө Камска автомобильна заводой [ба]рилгада республикымнай ажалшад олоор[оо] хабаадалсана. Оронойемнай бэшэшье обла[ст], хизаарнуудһаа барилгашад ерэжэл бай[на]. Красноярай, Нурекскэ ГЭС-үүдые, Толь[ятти] хотын автомобильна завод барилсаһан [...] дүршэлтэй хүдэлмэришэд, хабсаргагшад, [ин]женерно-техническэ мэргэжэлтэд иишэ ер[...] Энэ заводой барилгые комсомолой Бүхэсо[юзна] габшагай барилга гээд соносхогдоһон. [...]хы союзна республиканууд, РСФСР-эй [об]ласть, хизаарнууд 500 түрүү барилгаш[а]д эльгээһэн байна. Эндэ мүнөө 33 ондоо яһа[та]най түлөөлэгшэд ажаллана.

Камска дизельнэ автомобильнуудай завод[ой] барилгада оронойемнай ажалшад ехэ туһа х[үргэ]гэнэ. Ажалшадай ажаһууха городой бай[шан] гэрнүүдэй, соёлой, һургуулиин ордонуу[дай] проектнүүдые оронойемнай 80 яад проек[тнэ] организацинууд зохёоно. Москва, Ленингр[ад,] Киев, Свердловск, Ригэ, Куйбышев, Тбили[си,] Ярославль хотонуудай ажалшад бари[лгын] материалнуудые, онһон түхеэрэлгэнүү[дые] бүтээжэ иишэ эльгээнэ. Ганса Москва, Л[е]нинград хотонуудай барилгын организаци[нууд] байгша ондо Набережные Челны городто [...] мянган дүрбэлжэн метр талмайтай бай[рын] гэрнүүдые бариха уялга абаад, тэрэнээ бод[ото] дээрэнь бэелүүлжэ байна. Бэшэшье олон [го]родуудай ажалшад ехэ туһа хүргэнэ. Кам[ска] автомобильна заводой барилга хани бариса[...]най барилга гээд оронойемнай ажалшад х[...]сэнэ. Зүб лэ юумэ хэлсэнэ даа. Хэдэхэн [жэ]лэй үнгэрхэдэ, энэ заводой цехүүдтэ бүт[ээг]дэһэн хүсэтэ автомобильнууд оронойем[най] харгынуудаар ашаа шэрэн гүйлдэхэл!

Шамси ХАММАТОВ,
«Социалистик Татарстан» газетын редактор, түүхын эрдэмэй кандидат.

РОССИН СОВЕТ ФЕДЕРАТИВНА СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын 1972 оной гүрэнэй бюджет тухай

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтооно:**

Статья 1. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй зууршалаар РСФСР-эй 1972 оной Гүрэнэй бюджедые олзо оршын, гаргашын талаар 43.310.965 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр баталха.

Статья 2. РСФСР-эй 1972 оной Гүрэнэй бюджет дотор гүрэнэй, кооперативна предприятинууд болон организацинуудhaa орохо оршо — эрьесын налог, үйлэдбэриин ашагhaa абтаха түлбэри, тогтоогдомол түлбэринүүд, ашаг олзоhoo үлэhэн сүлөө мүнгэн, ашаг олзоhoo абтаха мүнгэн, олзын налог, социалис ажахыhaa орохо бусад олзо — 20.376.946 мянган түхэриг ниитэ хэмжээтэйгээр тогтоохо.

Статья 3. РСФСР-эй 1972 оной Гүрэнэй бюджет дотор арадай ажахые hомолхо гаргашануудые — промышленностиие, барилгын индустриие, хүдөө ажахые, транспортые, гэр байрын-коммунальна ажахые ба арадай ажахын бусад hалбаринуудые улам саашадань хүгжөөлгэ — 19.043.304 мянган түхэригэй ниитэ хэмжээтэйгээр тогтоохо.

Статья 4. РСФСР-эй 1972 оной Гүрэнэй бюджет дотор социально-культурна хэмжээ ябуулгануудай hомололгые — ерэнхы hуралсалай hургуулинуудта, техникумүүдтэ, дээдэ hургуулинуудта, эрдэм-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта, техническэ мэргэжэлэй hургуулинуудта, библиотекэнүүдтэ, клубуудта, театрнуудта, хэблэл болон гэгээрэлэй, соёлой бусад хэмжээ ябуулгануудта; больницануудта, хүүгэдэй яслинуудта, санаторинууд болон элүүрые хамгаалгын, махабад соёлой бусад эмхи зургаануудта; пенси ба тэдхэмжэдэ 22.874.037 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр тогтоохо.

Статья 5. РСФСР-эй 1972 оной Гүрэнэй бюджет дотор гүрэнэй засагай органуудые, гүрэнэй захиргаанай ба сүүдэй органуудые тэдхэхэ hомололго 651.322 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр тогтоохо.

Статья 6. РСФСР-эй 1972 оной республиканска бюджедэй олзо оршын ба гаргашын талаар 38.225.502 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр, мүн 1973 оной январиин 1-дэ кассада байха эрьесын мүнгые 250.000 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр баталха.

Статья 7. 1972 оной автономито республикануудай гүрэнэй бюджедүүдые, хизаарнууд, областьнуудай, Москва ба Ленинград городуудай бюджедүүдые олзо оршын ба гаргашын талаар бүхы дээрээ 17.195.630 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр, мүн 1973 оной январиин 1-дэ эдэ бюджедүүдэй хэрэгээр кассада байха эрьесын мүнгые 564.700 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр тогтоохо. Тэрэ тоодо:

(мянган түхэригөөр)

	1972 оной олзо орошо ба гаргашанууд	1973 оной январиин 1-дэ кассада байха эрьесын мүнгэн
Башкирай Автономито Совет Социалис Республика	415.714	14.600
Буряадай Автономито Совет Социалис Республика	140.953	5.200
Дагестанай Автономито Совет Социалис Республика	195.196	5.200
Кабардино-Балкариин Автономито Совет Социалис Республика	77.903	2,500
Хальмагай Автономито Совет Социалис Республика	58.228	1.900
Карелиин Автономито Совет Социалис Республика	126.957	4.200
Коми Автономито Совет Социалис Республика	184.427	6.000
Мариин Автономито Совет Социалис Республика	102.416	3.500
Мордвагай Автономито Совет Социалис Республика	122.445	3.900
Хойто-Осетиин Автономито Совет Социалис Республика	78.613	2.800
Татарай Автономито Совет Социалис Республика	333.469	13.000
Тувагай Автономито Совет Социалис Республика	59.258	2.400
Удмуртиин Автономито Совет Социалис Республика	182.240	6.200
Чечено-Ингушетиин Автономито Совет Социалис Республика	109.156	4.500
Чувашай Автономито Совет Социалис Республика	141.469	5.000
Яхадай Автономито Совет Социалис Республика	290.231	8.900
Алтайн хизаар	321.934	12.500
Краснодарай хизаар	404.218	14.500
тэрэ тоодо Сочи город	39.457	1.500
Красноярска хизаар	463.307	14.500
Примориин хизаар	274.437	13.700
Ставрополиин хизаар	230.744	9.000
Хабаровска хизаар	255.200	7.700
Амарай область	127.446	3,900
Архангельска область	230.932	7.500
Астраханьска область	118.281	4.800
Белгородско область	128.095	4.200
Брянска область	169.752	4.800
Владимирска область	163.486	5.200
Волгоградска область	282.279	9.000
Вологодско область	165.186	6.400
Воронежско область	242.671	7.500
Горьковско область	364.790	10.500
Ивановска область	163.254	5.100
Эрхүүгэй область	338.057	10.800
Калининградска область	109.465	3.500
Калининска область	202.408	7.000
Калужска область	122.487	4.100
Камчаткын область	135.842	4.400
Кемеровскэ область	320.268	16.000
Кировскэ область	217.460	7.000
Костромской область	124.167	4.800
Куйбышевска область	296.083	9.600
Курганай область	132.090	4.800
Курска область	139.199	5.000
Ленинград город	791.317	20.000
Ленинградай область	173.010	5.600
Липецкэ область	125.351	4.200
Магаданай область	227.234	6.100
Москва город	1.578.059	44.000
Московско область	571.477	16.000
Мурманска область	203.583	7.300
Новгородско область	108.991	3.400
Новосибирскэ область	305.274	9.400
Омско область	219.494	7.200
Оренбургын область	208.056	7.800
Орловско область	108.240	3.500
Пензенскэ область	150.865	5.500
Пермскэ область	329.444	11.000
Псковско область	118.843	4.000
Ростовско область	337.985	11.100
Рязаниин область	170.994	5.300
Саратовска область	243.911	7.900
Сахалинай область	211.772	6.300
Свердловско область	433.044	13.600
Смоленскэ область	141.411	5.700
Тамбовско область	144.524	5.000
Томско область	127.522	4.500
Тульска область	224.739	6.500
Тюмениин область	237.836	7.600
Ульяновска область	162.907	5.700
Челябинска область	351.005	11.000
Шэтын область	166.953	5.400
Ярославска область	159.576	6.500

Статья 8. 1972 оной автономито республикануудай гүрэнэй бюджедүүдтэ, мүн хизаарнуудай, областьнуудай, Москва ба Ленинград городуудай бюджедүүдтэ колхозуудhaa орохо олзын налогой, улад зонhoo татагдаха олзын налогой ба эрьесын налогой мүнгые иимэ хэмжээтэйгээр баталха:

Татагдан абтаха мүнгэнэй процент

	колхозуудhaa абтаха олзын налогhoo	улад зонhoo абтаха олзын налогhoo	эрьесын налогhoo
Башкирай Автономито Совет Социалис Республика	100	40	28,7
Буряадай Автономито Совет Социалис Республика	100	70	44,5
Дагестанай Автономито Совет Социалис Республика	100	100	74,1
Кабардино-Балкариин Автономито Совет Социалис Республика	80	55	25,5
Хальмагай Автономито Совет Социалис Республика	100	100	100,0
Карелиин Автономито Совет Социалис Республика	—	50	29,3
Коми Автономито Совет Социалис Республика	—	55	44,0
Мариин Автономито Совет Социалис Республика	100	100	47,8
Мордвагай Автономито Совет Социалис Республика	100	70	31,3
Хойто-Осетиин Автономито Совет Социалис Республика	100	50	18,1
Татарай Автономито Совет Социалис Республика	100	40	21,9
Тувагай Автономито Совет Социалис Республика	100	100	100,0
Удмуртиин Автономито Совет Социалис Республика	100	45	16,0
Чечено-Ингушетиин Автономито Совет Социалис Республика	100	50	26,5
Чувашай Автономито Совет Социалис Республика	100	75	28,4
Яхадай Автономито Совет Социалис Республика	—	100	100,0
Алтайн хизаар	100	40	26,4
Краснодарай хизаар	40	30	10,7
тэрэ тоодо Сочи город	—	40	35,7
Красноярска хизаар	100	45	25,2
Примориин хизаар	100	30	25,5
Ставрополиин хизаар	60	30	11,6
Хабаровска хизаар	100	50	29,1
Амарай область	100	60	26,7
Архангельска область	100	50	37,5
Астраханска область	100	50	29,3
Белгородско область	70	50	29,9
Брянска область	100	50	25,9
Владимирска область	100	35	11,9
Волгоградска область	70	25	19,2
Вологодско область	100	50	16,4
Воронежско область	60	25	15,5
Горьковско область	100	30	11,6
Ивановска область	100	35	14,4
Эрхүүгэй область	100	35	30,8
Калининградска область	100	50	26,9
Калининска область	100	35	13,8
Калужска область	100	50	21,8
Камчаткын область	—	100	100,0
Кемеровскэ область	100	25	17,3
Кировскэ область	100	50	20,8
Костромской область	100	70	16,6
Куйбышевска область	100	25	8,6
Курганай область	80	60	27,5
Курска область	80	50	23,1
Ленинград город	100	10	11,1
Ленинградай область	100	60	62,4
Липецкэ область	100	50	21,4
Магаданай область	—	100	100,0
Москва город	—	5	6,7
Московско область	100	20	10,9
Мурманска область	—	75	63,0
Новгородско область	100	50	20,6
Новосибирскэ область	100	35	21,2
Омско область	100	40	20,8
Оренбургын область	60	50	18,4
Орловско область	100	60	22,1
Пензенскэ область	100	40	18,3
Пермскэ область	100	30	21,3
Псковско область	100	100	25,3
Ростовско область	100	25	10,2
Рязанска область	100	50	15,7
Саратовска область	100	30	13,8
Сахалинай область	—	80	85,7
Свердловско область	100	20	12,6
Смоленскэ область	100	55	24,0
Тамбовско область	100	50	24,7
Томско область	100	60	26,1
Тульска область	100	30	20,9
Тюмениин область	100	55	28,2
Ульяновска область	80	65	29,7
Челябинска область	100	30	17,8
Шэтын область	100	70	30,4
Ярославска область	100	25	10,0

Автономито республикануудай гүрэнэй бюджедүүдтэ, мүн хизаарнуудай, областьнуудай, Москва ба Ленинград городуудай бюджедүүдтэ орохо мүнгые 1972 ондо нимээр баталха гэбэл:

а) Кооперативна предприятинууд ба ниитын организацинуудай ажахын органуудай олзын налогhoo орохо мүнгэнэй, хүдөө ажахын налогhoo, ой модоной олзоhoo, СССР-эй гэрлээгүй, ганса бэе ба бага бүлэтэй эрхэтэдhээ абтаха налогhoo ба 1972 ондо тараагдаха мүнгэ эд зөөриин лотерейhээ орохо мүнгэнэй 100 процентыень;

б) Гүрэнэй дотоодын шүүбэритэ 3-процентнэ урьhаламжа 1972 ондо тараалгаhaa орохо мүнгэнэй 50 процентыень;

в) Кооперативна ба ниитын организацинуудай хэрэгсэл зөөри страховалhан hайн дуранай страхованиhaa орохо мүнгэнэй, транспорт дээрэхи хүнүүдэй уялгата страхованиин мүнгэнэй, уялгата страхованиин бусад зүйлhөө ороhон мүнгэнэй 10 процентые, мүн зөөри хэрэгсэлээ страховалhан улад зонhoo ороhон түлбэриин 50 процентые оруулхаар баталха.

1972 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануудай hомололго хангахын тулада РСФСР-эй республиканска бюджедэй мүнгэнhөө 1972 ондо Хальмагай Автономито Совет Социалис Республикын Гүрэнэй бюджедтэ 31.242 мянган түхэриг, Тувагай Автономито Совет Социалис Республикын Гүрэнэй бюджедтэ 13.146 мянган түхэриг, Яхадай Автономито Совет Социалис Республикын Гүрэнэй бюджедтэ 101.472 мянган түхэриг, Камчаткын областиин бюджедтэ 11.941 мянган түхэриг ба Магаданай областиин бюджедтэ 36.163 мянган түхэриг таhалан үгэхэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, Кремль. 1971 оной декабриин 9.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

ПОЛЬШЫН Арадай Республикада саахар шаналга түлэг дун. Шэнэ ургасын хэдэн тонно свекло үдэр бүри заводуудта орожо. Мүнөө Арадай Польшо саахар үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэ түрүүринуудай нэгые эзэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Добржелиндэхи заводто саахарай свекло буулгажа байна.

ЦАФ—ТАСС-ай фото.

СФРЮ. Титоградай эхэнэрэй плати нэхэжэ оёдог фабрикын эмхилэгдэhээр оройдоол арба гаран жэл үнгэржэ байна. Гэбэшье бүтээгдэhэн продукци хилын саана үргэнөөр алдаршанхай. Хари оронуудта эльгээгдэдэг бүхы продукциин 75 процентиь Советскэ Союзда табигдадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Титоградтахи фабрикын цехүүдэй нэгэндэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАhАА — ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО

Чехословакиин шэнэ правительство

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакиин конституцитай зохилдуулан, ЧССР-эй шэнээр hунгагдаhан федеральна суглаанай хүдэлмэрэе эхилhэнтэй дашарамдуулан, Л. Штроугал түрүүтэй республикын правительство тушаалhaa бууба. Правительствын тушаалhaa бууhые ЧССР-эй президент Л. Свобода зүбшөөгөөд, хэhэн хүдэлмэриинь түлөө тэрэнэй гэшүүдтэ баяр баясхалан хүргөө.

Конституциин ёhoop олгогдоhон эрхэтэеэ зохилдуулан, ЧССР-эй президент Чехословакиин Социалис Республикын шэнэ правительствые томилбо.

Правительствын түрүүлэгшээр Л. Штроугал томилогдоо, түрүүлэгшын орлогшонороор — Й. Корчак, П. Цолотка, В. Гула (энэ хүн мүн лэ гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ), Я. Грегор, Ф. Гамоуз, К. Лацо, М. Лучан, И. Заградник, гадаадын хэрэгүүдэй министрээр — Б. Хнеупек, национальна обороной министрээр — М. Дзур, дотоодын хэрэгүүдэй министрээр — Р. Каска гэгшэд томилогдоо.

Шэнээр томилогдоhон министрнүүдэй тангаригаа үгэhэнэйнь hүүлээр ЧССР-эй правительствын түрүүлэгшэ Л. Штроугал үгэ хэлээ. Этигэл найдабари үзүүлhэнэйнь түлөө правительствын бүхы гэшүүдэй үмэнэhөө ЧССР-эй президентдэ баяр баясхалан хүргөөд, Чехословакиин экономикые, дотоодын ба гадаадын политикые ударидаха хэрэгтэ республикын правительство хубитаяа саашадаашье оруулжа байха гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Нэгэдхэн гулидхаха хэрэг яhала hайнаар дүүрээ гэжэ партиин, гүрэнэй органуудай ябуулhан хүдэлмэриин дүнгүүд, бүгэдэ ниитын hунгалтын амжалта батадхан харуулаа. Энэ хадаа манай обществын саашанхи хүгжэлтын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэлэл оролдолгоёо элсүүлхэ арга боломжо бидэндэ олгоно гээд Л. Штроугал хэлээ.

Республикын үмэнэ табигдажа байгаа зорилгонуудай хэды орёо байбашье hаань, республикын арадуудай аша туhада үрэ ехэтэй хүдэлмэри ябуулхын тулада бии байгаа эрхэ байдалые правительство яhала hайнаар сэгнэнэ гээд ЧССР-эй правительствын түрүүлэгшэ мэдүүлhэн байна. Шухалын шухала эдэ эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь юуб гэхэдэ, Советскэ Союзтай, мүн социалис хани нэгэдэлэй бусад оронуудтай манай байгуулhан хани барисаан, харилсаа холбоон мүн болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ.

Словакиин шэнэ правительство

БРАТИСЛАВА. (ТАСС). Словакиин Социалис Республикын правительствын эрхэ түлөөлэлгын болзорой дүүрэhэнтэй дашарамдуулан, Словакиин Национальна фронтын президиумэй дурадхалаар Словакиин Национальна Соведэй президиум шэнэ правительствын гэшүүдые батална. Тэрэнэй түрүүлэгшээр П. Цолотка дахинаа баталагдаа, түрүүлэгшын орлогшонороор Ю. Ганус, Г. Дюркович гэгшэд баталагдаа.

Словакиин Социалис Республикын правительствын шэнээр томилогдоhон гэшүүд Словакиин Национальна Соведэй Түрүүлэгшэ О. Клокоч гэгшэдэ тангаригаа үгэhэн байна.

Эб найрамдалай аша туhада

БЕРЛИН. (ТАСС). ГДР-эй Эб найрамдал хамгаалха Соведэй Президиум Советскэ Союзай, ГДР-эй ба бусад социалис оронуудай баримталдаг эб найрамдалда дуратай политикын горитой удха шанарые тэмдэглэhэн байна. Энэ политика хадаа Европо түби дээрэ эб найрамдал сахин бэхижүүлхын тула hайн арга боломжо нээжэ үгэнэ. Энээн тушаа Эб найрамдал хамгаалха Соведэй президиумэй заседани тухай мүнөөдэр тунхаглагдаhан коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

ГДР ФРГ хоёрой хоорондо, ГДР Баруун Берлинэй сенат хоёрой хоорондо хэлсээ баталха тушаа ГДР-эй правительствын гаргадаг хүсэлэл оролдолгые заседанида хабаадагшад үнэн зүрхэнhөө hайшааган.

Зүүн Пакистанай асуудалые политическэ ёhoop шиидхэхэ, Индостанай хахад арал дээрэхи дайн байлдаае болюулха гэhэн эрилтэ Эб найрамдал хамгаалха Соведэй президиум табиба. Заседанида хабаадагшад Индохитадай арадуудта эсэргүү США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгаяа үргэдхэжэ байhые эрид шууд буруушаагаа. Тиихэтэеэ хамта эдэ арадуудтай, мүн Дүтын Зүүн зүгтэ үнэн зүб, бата бэхи эб найрамдал тогтоохын түлөө тэмсэдэг араб оронуудай улад зонтой hаналаа нэгэдэжэ байhанаа мэдүүлээ.

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ, ХАНИ ХАРИЛСААНАЙ УРЯА

Польшын Хүдэлмэришэнэй пэгэдэмэл партиин VI съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгые гадаадын хэблэл үргэнөөр тайлбарилан шэнжэлнэ.

Съездын делегадуудта, айлшадта — аха дүү коммунис ба хүдэлмэришэнэй партиин түлөөлэгшэдтэ тус үгын гүн ехэ hонирхол үүсхэжэ байhан тухайдань Польшын газетэнүүд бэшэнэ.

Бүхы ажалша хүнүүдэй амгалан тайбан, зол жаргалта байдал хангаха хэрэгтэ Советскэ Союзай, бусад аха дүү социалис оронуудай хамаг хүсэ шадалаа, уласхоорондын нэрэ хүндэеэ зорюулдаг байhыень ПОРП-ын VI съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ үшөө дахин элирхэйлэн харуулба гэжэ **Венгриин «Непсабадшаг»** онсолон тэмдэглэнэ.

Израилиин булимтарагшадай, тэдэниие үмэглэгшэдэй түсэбүүдые буруу hүргэхын, хуулита эрхэеэ аршалан хамгаалгадань араб арадуудта туhалхын, Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал тогтоолгодонь туhалхын тула шухала бүхы юумэ Советскэ Союз ба бусад социалис оронууд хэнэ гэжэ **Ливанай «Ан-Нида»** газетэ тэмдэглэнэ.

Бодото байдал хараада абадаг байхыень баруун гүрэнүүдые Л. И. Брежневэй уряалhан тушаа баруун оронуудай хэблэл анхарал хандуулна.

Бүхэевропын зүблөө ерэхэ жэлдэ үнгэргэел гэhэн, Варшавска договорто хабаатай оронуудай дурадхалда харюу болгон баруун тээхи оронуудай тодорхой ябуулга хэхыень Л. И. Брежнев уряалба гэжэ **«Нью-Йорк таймс»** бэшэнэ.

«Уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулха зорилгоор Варшавска договорто хабаатай оронуудай оруулhан дурадхалнуудые зүбшөөн абахаар хэр бэлэн байhанаа НАТО-гой гэшүүн гүрэнүүдэй элирхэйлэн харуулхыень энэ бүлэглэлэй Брюссельскэ сессидэ хабаадагшадые уряалhан уряа Л. И. Брежневэй үгэ дотор бии» гэжэ **Баруун Германиин «Франкфуртер Рундшау»** бэшэнэ.

Индостанай хахад арал дээрэхи хёмороонууд тушаа Л. И. Брежневэй сэгнэлтые олохон газетэнүүд зүбтэ тоолоно, Зүүн Пакистанай хүн зоной дура хүсэлые хэрзэгы шэрүүнээр дараhан ябадал Индо-Пакистандахи хёмороной гол шалтагаан болоно гэжэ тэмдэглэнэ. Алалсаа хюдалсаа болюулха, арадуудай хуулита эрхэ хараада абажа, гадаадын хүсэнүүдэй ямаршье хамааралгагүйгөөр, амгалан, политическэ аргаар эндэхи хёмороо зогсоохые дурадхадаг Советскэ Союзай хараа бодолые **Индиин хэблэл hайшаан дэмжэнэ.** Энэнь тогтууритай, зүб зүйтэй эб найрамдал тогтоохо зорилготой гэжэ баруун тээхи хархис үзэлтэй зарим органуудшье мэдэрнэ.

(ТАСС).

ИНДОСТАНАЙ ХАХАД АРАЛ ДЭЭРЭ ДАЙН БОЛОhООР

ДЕЛИ. (ТАСС). Зүүн секторто дайлалдадаг Индиин сэрэгүүдые командалагша генерал-лейтенант Арора Калькуттада байха зуураа, хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ иигэжэ мэдүүлээ: үсэгэлдэр Индиин сэрэгүүд Мегхна мүрэнэй зүүн бэедэ оршодог Ашугандж, Даудканди, Чандпур гэжэ Зүүн Пакистанай газар дээрэхи гурбан шухала пунктые дайлан абаhан байна.

Индиин агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй зүүн округые командалагша авиациин маршал Деванай мэдээсэhэнэй ёhoop, зүүн секторто бомбонуудые ехээр хаяhанай hүүлээр Индиин авиаци hүүлшын үдэрнүүдэй турша соо Бхайраб мүрэн дээрэ багашаг онгосонуудай бүхэли флотилиие, гол мүрэнэй пароходуудые канонеркэ болон моторно лодконуудые уhанда шэнгээгээ. Эдэ онгосонууд Дакке тээшэ сухарижа ябаhан Пакистанай сэрэгүүдые, тэрэшэлэн буу зэбсэг, элдэб hомо шэрэжэ ябаhан байгаа.

Баруун ба зүүн секторнүүдтэ Пакистанай бүхыдөө 13 сэрэгэй онгосо, тэрэ тоодо 2 эсминец, уhан доогуур тамардаг 2 лодко, 9 канонеркэ үгы хэгдэhэн байна. Индиин далайн сэрэгэй хүсэнүүд сэрэгэй нэгэшье онгосоёо алдаагүй.

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин информационно агентствэнүүдэй мэдээсэhэнэй ёhoop, Пакистанай сэрэгэй авиаци үнгэрэгшэ hүни Джалландар, Джамму ба Сринагар районуудтахи амгалан hууhан hуурин газарнуудые дахинаа бомбодоо.

Индиин делегаци Нью-Йорк мордобо

ДЕЛИ. (ТАСС). Гадаадын хэрэгүүдэй министр Сваран Сингх түрүүтэй Индиин делегаци Нью-Йорк мордобо. Индостанай хахад арал дээрэ hүүлэй үедэ боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд тушаа Индиин баримталдаг хараа бодолые Индиин делегаци ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ хэлэжэ үгэхэ байна.

Делегациин бүридэлдэ Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын гадаадын хэрэгүүдэй талаар секретарь Т. Н. Кауль, ООН ой дэргэдэ Индиин саг үргэлжын түлөөлэгшэ байhан Г. Партхасаратхи, гэгээрэлэй министерствэдэхи гүрэнэй министр Нурул Хасан ба парламентын депутат Рашид Бин Хан гэгшэд оролсоно.

Шухала шиидхэбэри

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитет зэбсэгүүдые хуряалгын талаар шухала шиидхэбэри гаргаба. Бактериологическа (биологическа) зэбсэг ба токсинуудые бии болгохо, үйлэдбэрилхэ ба нөөсэлхэ ябадал хорихо, тэдэниие үгы хэхэ тухай конвенциин проектые бүгэдын дуугаар hайшаагаа.

САЯАНҺАА ВИТИМ ХҮРЭТЭР

Дугаржаб ДАШИЕВ СЦЕНЭ ДЭЭРЭ

Арадай инструментнүүдэй оркестр «Уужам Буряад оронойнгоо» гэһэн буряад арадай мэдээжэ дуунай аялга наадаба. Эгээл энэ үедэ оперо болон баледэй театрай сценэ дээрэ энэ дуунай түрүүшын бадаг дуулдажа, бэлигтэ дуушан Дугаржаб Дашиев гаража ерэнэ. Буряад һайхан тэрлиг, шобогор дэнзэтэй буряад малгай үмдэһэн энэ залуу дуушанай гаража ерэхэдэ, зал соо багтажа ядан суглараһан хүн зон нэрьемэ халуун альга ташалгаар угтаба. Иигэжэ дуушадай Бүхэсоюзна конкурсын лауреат Дугаржаб Дашиевай концерт һаяхан оперо болон баледэй театртa эхилээ.

— Иимэ гоё һайхан буряад дуунуудые шагнахадаа, ямаршье хүнэй сэдьхэл баясажа, уяхүдэлмөөр байба даа,—гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэд Галина, Намжил Чимитдоржиевтан концертын забһарлалгын үедэ театрай фойе соо хөөрэлдэжэ байгаа һэн. Концерт хараһан хүн бүхэн эгээл иимэ бодолтой байгаа ёһотой. Дугаржаб Дашиев ямаршье хүнэй һанаа амар һуухын аргагүйгөөр, сэдьхэлэйнгээ бүхы ольһо, дулаае тэрэ үдэшэ хүнүүдтэ бэлэглэһэн байна. Гайхамшагта артист, эрхим һайн дуушан байһанаа энэ концертдээ үшөө дахин элирхэйлэн харуулаа.

Дугаржаб Дашиев гушаад гаран дуунуудые дуулаа. Тэдэнэй тоодо эхэнхидээ Базар Цырендашиевай, Чингиз Павловай, Сергей Манжигеевэй, Гур Дашипыловэй дуунууд энэ концертын программада оролсоһон байна.

Базар Цырендашиевай дуунууд концертын программада олоор ороһониинь гайхалтай бэшэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, Базар Цырендашиев «Түрүүшын дуран», «Согто-Хангил», «Уянгын дуун» гэхэ мэтээр Дугаржаб Дашиевай хоолойдо тааруулан бэшэһэн байна.

Базар Цырендашиевай бэшэһэн, уужам үргэн Буряад тала дайдаяа магтаһан, хоолойн эгээл һайханиие, эгээн дээдэ захын ноото абахаар бэшэгдэһэн эдэ дуунууд дууша хүнэй сэдьхэлые үргэнөөр сэлихые баадхадаг. Эдэ дуунуудта Дугаржаб Дашиев өөрынгөө бүхы сэльхэлые зорюулжа, хүнэй нюдэнэй урда харагдамаар, хүнэй сэдьхэл хүдэлгэмөөр дуулажа шададаг байна. Тиимэл хадань, театр соо суглараһан хүн зон дуун бүхэнэй һүүлээр нэрьемэ халуунаар альга ташалдаа.

— Иимэ һайхан буряад дуунуудай үдэшые хирэ-хирэ болоод лэ үнгэргэжэ байдаг һаа, хэды һайн байгааб даа. Энэ хадаа буряад дуунай һайндэр болобо гээшэ. Театр соо мянгаад шахуу хүн сугларaa ха. Теэд хэды олон хүн билет абажа шадангүй үлөө гээшэб,—гэжэ Хурамхаанай аймагай Аргатын совхозой хүдэлмэришэн Степан Цыремпилов хөөрэжэ байгаа һэн.

Дугаржаб Дашиев залуу хүн, залуу дуушан юм. Мусоргскиин нэрэмжэтэ Ураалай консерваторидо дүрбэн жэлэй туршада һуралсажа дүүргээ. Буряадайнгаа оперо болон баледэй театрай сценэ дээрэ гурбадахи жэлээ элдэбын оперонуудай гол гол партинуудые дуулажа байдаг. Бау Ямпиловай бэшэһэн «Шэдитэ нюуса» гэжэ оперодо гол роль болохо Баярай партиие дуулаһан байна. Буряадаймнай бэлигтэ композитор энэ партиие Дугаржаб Дашиевта тусхайлан зорюулжа бэшэһэн байха юм. Тэрэ үдэшэ болоһон концерт дээрэ тус опероһоо Баярай аари болон ариозо дуулажа, бэлигтэ дуушан шагнагшадай ехэ магтаалда хүртэһэн байна.

Буряадай эгээл түрүүшын хүгжэмтэ зохёол болохо Маркиан Фроловой «Энхэ Булад баатар» гэжэ оперодо Энхын партиие дуулаһан байха юм. Энэ оперодо бэлигтэй бэрхэ дуушан байһанаа үшөө дахин элирхэйлэн харуулаа бэлэй. Мэнэ һаяхан табигдаһан Римский-Корсаковой «Хаанай бэри» гэжэ оперодо мүн баһал гол рольнуудай нэгэн болохо Иван Сергеевич Лыковэй партиие дуулажа, ниислэл хотын ажалшадые баясуулаа һэн. Энэ хэдэхэн жэлэй хугасаа соо театрта хүдэлжэ байха зуураа ородой болон баруунай классигуудай мэдээжэ болоһон арбаад гаран оперно зүжэгүүдтэ гол рольнуудые наадажа, дуулажа, Улаан-Үдын ажалшадай зүгһөө ехэ һайшаал магтаалда хүртэнхэй. Дугаржаб Дашиевай хабаадалсаһан оперно зүжэгүүдые хүн бүхэн хараха, шагнаха ехэ дуратай.

Уржадэр болоһон концерт дээрэ Дондок Улзытуевай үгэдэ композитор Базар Цырендашиевай зохёоһон «Түрүүшын дуран», «Дуран тухай дуун» илангаяа һайнаар, хүнэй сэдьхэлэй хүдэлхөөр дуулагдаһан байна. Үнэхөөрөөшье, энэ дуунуудые шагнажа һууһан хүн залуу наһаяа, түрүүшынгээ инаг халуун дурые ээлүүдгүй һанаа бээз.

Дугаржаб Дашиев Зэдын аймагай Доодо-Бургалтай нютагта һургуулида һуралсажа байхадаа, һурагшадай концерт бүхэндэ хабаадалсажа, дуу дууладаг байгаа. СССР-эй арадай артист Һасаран Линховоиной эсэгэ—Лодон Линховоевич Линховоин (залуудаа баһал өөрөө һайханаар дуулажа ябаһан хүн) Дугаржабай түрүүшын багшанарай нэгэн байһан юм. Тиигэжэ Дугаржаб Дашиевта хүгжэмэй түрүүшын һургаал үгэһэн юм. Багшань хуур дээрэ наадажа, өөрөө дуулалсан, тэндэхи нютагаархидые баясуулдаг байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо Дугаржаб хүгжэм дуунда ёһотоор дурлажа эхилээ бэлэй. Үлэгшэнэй дунда һургуули дүүргэһээр, Буряадай дуу хатарай ансамблиин хоорто абтаа һэн. Эндэһээл Лодон Линховоевичой һурагша хүгжэмэй арюун замаар ябаһан байха юм.

Уржадэр болоһон ехэ концертын түгэсхэлэй һүүлээр наһажаал багша сценэ дээрэ гаража, дуушан болоһон шабиингаа магнайе үндэжэ: «Һайнши даа, хүбүүмни, үбгэн болоһон намаяа үнэн зүрхэнһөө баясуулбаш, саашадаа иимэл һайхан хоолойгоор дуулажа, хүн зоноо, шагнагшадаа баясуулжа ябахашни болтогой!»—гэжэ харагшадай нэрьемэ халуун альга ташалган доро юрөөһэн байна.

Бэлигтэ дуушын концерт үнэхөөрөөшье буряад хүгжэмэй ехэ һайхан һайндэр мэтээр үнгэрһэн байна.

Концерт дээрэ манай телевидени болон радиогой арадай инструментнүүдэй оркестр, дирижернууд — республикымнай искусствын габьяата ажал ябуулагшанар—Сергей Балдаевай, Чингиз Павловай хүтэлбэри доро буряад композиторнуудай бэшэһэн шэнэ шэнэ зохёолнуудые, Дугаржаб Дашиевай дуулаһан дуунуудые дэмжэлсэн наадалсажа, концертые бүри гоёон шэмэглээ.

— Иимэ үдэшэнүүдые оперо болон баледэй театрай сценэ дээрэ хирэ хирэ болоод лэ үнгэргэжэ байһай даа,—гэжэ олон хүн концертын һүүлээр хэлэжэ байгаа һэн. Хүнүүдэй энэ һайхан хүсэл бэелүүлэгдэхэ бээз.

Д. САМБОЦЫРЕНОВ,
радиогой хүгжэмэй ахамад редактор.

ХОНИШОД ҺУРАНА, АМАРНА

Үзэсхэлэнтэ гоё һайхан Сурхайта нуурай дэргэдэ оршодог аяншалгын баазада Сэлэнгын аймагай колхоз, совхозуудай 30 гаран түрүү хонишод (түрүүшын бүлэг) һарын туршада амаржа, һуралсажа дүүргэбэ.

Түлөөһэгүй путевкоор ерэһэн хонишод культурнаар амарха зуураа, тусгаар табигдаһан 156 часай программаар һуралсажа, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн байна. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд ба юһэдэхи табан жэлэй түсэб тухай, хонин ажалда түрүү онол арга хэрэглэхэ, малай үүлтэр һайжаруулха гэхэ мэтэ асуудалнуудаар КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын управлениин мэргэжэлтэд хэшээлнүүдые үнгэргөө, лекци, элидхэл уншаа.

Гадна, эндэ амарһан хонишод, тэдэнэй дунда аймаг соогоо суутай болоһон Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Б. Батуева, «Эрдэм» колхозой — Р. Вамбуева, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой—Б. Халзанов болон бусад сүлөөтэй сагтаа ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэжэ, дүй дүршэлөөрөө андалдаа.

Уржадэр иишэ амарха, һуралсахаяа хонишодой хоёрдохи бүлэг ерэбэ.

Б. ДАМДИНОВ.

ТРАКТОРААР ШАГНАГДАБА

«ДТ-50» түхэлэй шэб шэнэхэн трактор һургуулиин хашаагай тэг дунда ерэжэ зогсошобо. Үхибүүд шаг шууяа табилдаһаар гүйлдэн ерээд, ехэл һонирхон харана.

— Шэб шэнэхэн лэ. Нарадай толондо яларан байнал.

— Гоё даа. Би трактористын мэргэжэл шудалаад залууртань һууxаб.

— Ерэхэ жэл баһа һайнаар хүдэлөө һаа, энээнһээшье гоё трактор абахабди.

— Заатагүй хүдэлхэбди.

Иигэжэ хөөрэлдэхэдөө, үхибүүдэй шэг шарайда баярай ошон толорон байгаа һэн. Теэд баясаншьегүй яахаб...

Мухар-Шэбэрэй дунда һургуулиин 80 хүнһөө бүридэһэн һурагшадай үйлэдбэриин бригада энэ жэлдэ илангаяа һайнаар ажаллажа, республика дотороо түрүү һууринуудай нэгые эзэлһэн байна. Тэдэнэр түрэл «Коммунизм» колхозойнгоо 60 гектарта куузику тарижа ургуулаад, гектар бүриһөө 350—400 центнер ургаса хуряаһан байна. Һурагшад Бельский В. (10-дахи класс), Варфоломеева В. (10-дахи класс), Калашников Ф. (10-дахи «Б» класс), Иванов В. (9-дэхи класс), Санжижапов С. (9-дэхи класс) гэгшэд куузику ургуулха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Һурагшадай бригадын гэшүүд 1723 толгой хони хайшалжа, түрэл колхоздоо нилээд ехэ туһа үзүүлээ. Хони хайшалалгада хүдэлһэн Гуслякова Галя (10-дахи класс), Шангина Л. (8-дахи класс) гэгшэд бусадай дундаһаа шалгаржа, колхозой мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Мүн тус һургуулиин һурагшад 12500 галуунай дальбараа нюнь һарада даажа абаад, гарза гайда оруулангүй дэгжээжэ, томо болгоод, түрэл колхоздоо тушааба.

Республикын Гэгээрэлэй министерство Мухар-Шэбэрэй дунда һургуулиин һурагшадай хэһэн хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэжэ, «ДТ-50» түхэлэй шэнэ трактораар шагнаһан байна.

В. ШИРИПОВ,
райОНО-е даагша.

ОРОДОЙ АГУУЕХЭ ПОЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Ородой агууехэ поэт Николай Алексеевич Некрасовай түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулан, Буряадай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ институдай түүхэ-хэлэ бэшэгэй факультедэй студентнэр хүүгэдэй эмхи зургаануудта ошожо, уран шүлэгэй үдэшэнүүдые үнгэргэбэ.

Энэ уулзалга дээрэ студентэр Н. А. Некрасовай намтарһаа һонин һонин хуудаһануудыень элирүүлэн хөөрэжэ, шүлэгүүдыень уншаба. 3-дахи курсын студентка, эхилэн бэшэгшэ Галина Гуменюк өөрынгөө шүлэгүүдые уншажа, хүүгэдые баясуулба.

С. ДАШИЕВА,
4-дэхи курсын студентка.

● ◆ ●

Ородой агууехэ поэт Н. А. Некрасовай түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр ёһололой үдэшэ Улаан-Үдын хэлхеэ холбооной электротехникумдэ болобо.

Литературна кружок хүтэлбэрилэгшэ В. И. Лоскутовой ударидалга доро уран һайханаар шүлэг уншалгын конкурс үнгэргэгдөө.

Конкурсдо 17 хүн хабаадаа. Тэдэнэр поэдэй шүлэгүүдые уншаа. Шүлэг уншалгые комиссиин гэшүүд 5 балаар сэгнэжэ үзөө.

Абаха ёһотой баллаа бүлтыень суглуулһан Таня Шаломенцева, Тома Базарова түрүүшын хоёр һуури хубаалдаа. Таня поэдэй «Үхибүүдэй уйлаан», Тома «Волго дээрэ» гэһэн шүлэгүүдые шагнагшадай сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмөөр уншаһан байна. Л. Попова, О. Шляхтина, Л. Куликов гэгшэд 3—5-дахи һууринуудта гараа.

Тэрэшэлэн Н. А. Некрасовай шүлэгүүдэй үгэдэ бэшэгдэһэн дуунууд гүйсэдхэгдөө. Аня Скосырская Лида Калёных хоёр гоё һайханаар дуулажа, бэшэнһээ шалгарһан байна.

Конкурсдо хабаадагшадые командаарнь гэхэ гү, али бүлэгөөрнь абажа харабал, 12-дохи группа (хүтэлбэрилэгшэнь В. И. Лоскутов) 22,46 баллтай боложо, нэгэдэхи һуури эзэлээ.

Агууехэ поэт Н. А. Некрасовай ойдо зорюулагдаһан литературна үдэшэ олоной хабаадалгатайгаар, һонирхолтойгоор үнгэрөө. Зохёолшын шүлэгүүдые арад зоной хододоо һонирхон, хүндэлэн уншадаг, сээжэлдэдэгые энэ үдэшэ батаар тэмдэглээ.

Б. БАЛЬЧИНОВ,
хэлхеэ холбооной электротехникумэй багша.

БАЯН ОЛЗО

Бэшүүрэй аймагай ангуушад үбэлэй агнууриин хаһада халуун намарһаа хойшо бэлэдхэжэ эхилһэн юм. Ангуушад аймагай слёдто сугларжа, арха боломжоёо зүбшэн хэлсээд, хэрмэнэй 14 мянган арһа гүрэндэ тушаахабди гэһэн уялга абаа бэлэй. Хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тулада 70 гаран ангуушад ой тайга гаранхай, баян олзо бэдэржэ эхилээ.

Ноябрь, декабрь һаранууд агнууриин эгээл таатай саг юм. Энэ үедэ баригдаһан ангай арһан шанар һайнтай байжа, үнэтэйдэ тоологдодог гэжэ эндэхи ангуушан бүхэн мэдэдэг. Дүй дүршэлтэй болоһон ангуушад аха дүү Гурьян, Игнат Перелыгинтэн түрүүшын саһанай оромсоор тайгада гараа һэн. Тэдэнэр 1000 түхэригэй хэрмэнэй 500 арһа Бэшүүрэй бэлэдхэлэй контородо тушаагаад байна. Ангуушан Г. П. Иванов һайнаар агнууриин хаһа эхилбэ. Мүнөө тэрэ 404 түхэригэй 213 «зөөлэн алта» гүрэндэ тушааба.

Охин-Булагай ангуушад мүн лэ түрүүшын саһанай орохые тэсэжэ ядан хүлеэгээ. Эндэхи ангуушад бусадһаа гээгдэхэгүйе оролдон, баян олзотой гэртээ бусахые хүсэнэ. Жэшээнь, ангуушан В. А. Разуваев гансахан ноябрь һарада 22 хэрмэ барижа, бэлэдхэлэй конторадо тушааһан байна. Ангуушад Е. К. Шваров, П. С. Алексеев гэгшэд 534 түхэригэй «зөөлэн алта» үнгэрэгшэ һарада тушаагаа.

Бэшүүрэй бэлэдхэлэй конторо ангай арһа тушаан абаха 1971 онойнгоо түсэбые 150 процент дүүргээ.

Мүнөө агнууриин хаһа түлэг дундаа ябана.

Д. ОЧИРОВ.

Улаан-Үдын Ленинэй гудамжаар оршодог «Янтарь» магазинһаа элдэб һайхан зүүдхэл, гоёолтонуудые абажа болохот. Теэд эдэмнай хаана, ямар мастерской гү, али заводто бүтээгдэдэг юм гэжэ һонирхомоор. Али манай Буряад орондо гү? Мүн даа, тиимэ мастерской Улаан-Үдэдэмнай эмхидхэгдэһээр үнинэй бэшэ. Эхэнэрнүүдэй зүүдхэл гоёолтонуудые—бэһэлиг, һиихэ гэхэ мэтые урлан дархална. Гадна, модон дээрэ һиилэгдэжэ хэгдэһэн бүтээлнүүд, элдэб гоёор мүлигдэһэн эбэрэй зүйлнүүд эндэ наймаалагдана. Мүнгэн гааһа, шэрэмэл, угалзатуулан хэгдэһэн, хяазалагдаһан юумэ абажа болохо.

Һаяар тус мастерской шэнэ байраяа толложо, заводой нэрэтэй болохонь. Имагтал буряад маяг шэнжэтэй, урданай дархашуулай һайн һайхан ёһо заншалые дагаһан, бүришье удхатай болгоһон бүтээлнүүд олоор хэгдэжэ, нюдэнэй хужар болон толорхо бшуу.

Уран дарханай мэргэжэлые ёһотоор шэнжэлһэн, нүхэдэйнгөө магтаал һайшаалда хүртэжэ байгшадай нэгэн Валерий Полусуров болоно. Иимэ бэрхэ дархашуул эндэ олон.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ШАНГАЙ ҺУУРИНУУДЫЕ ЭЗЭЛБЭ

Арбан оронуудай боксёрнуудай уласхоорондын түгэсхэлэй мүрысөөн Ленинградай «Юбилейный» гэжэ спортын ордондо үнгэргэгдөө. Олимпийскэ нааданда хабаадалсаха суглуулагдамал командада орохо кандидадуудые шалгажа үзэхэ зорилготойгоор энэ уулзалга үнгэргэгдэһэн байгаа.

Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студент, 1971 ондо Советскэ Союзай чемпион болоһон Валерий Стрельников, Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ дээдэ техническэ училищиин студент Борис Зоригтуев гэгшэд харюусалгатай энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадалсаа.

Валерий Стрельников ороной гурба дахин чемпион Анатолий Семеновтой түгэсхэлэй уулзалгада тулалдаха болобо. Эдэ хоёр боксёрнууд энээнэй урда тээ хэдэ дахин уулзаһан байна. Манай боксер дүршэл ехэтэй нүхэртөө мүнөө хэдэхэн очкогоор шүүгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлбэ.

Нютагаймнай хүбүүн Борис Зоригтуев хахад финалай нааданда немец боксер Клаус Гертен Бахтай уулзахадаа, алдуу гаргажа, шүүгдэһэндэ тоологдоо. Боксын дүримэй ёһоор, арбитрай «зогсогты» гэһэн тэмдэг үгэхэтэй адли, боксернууд наадаяа болюулха зэргэтэй. Гэбэшье Борис иимэ тэмдэгэй үгтэһэнэй һүүлээр нүгөөдэеэ шаажархёо. Булижа байбашье, судьягай шиидхэбэри дары дүүргээгүйнь түлөө Борисые мүрысөөнһөө гаргаһан байха юм. Гэбэшье Зоригтуев гоё һайханаар наадажа шадаха байһанаа мүрысөөндэ харуулжа, бронзо медаляар шагнагдаһан байна.

Буряадаймнай боксдо дуратайшуул Олимпийскэ нааданда хабаадалсажа, Мюнхенэй ринг дээрэ гарахыень нютагайнгаа боксёрнуудта ехэтэ хүсэнэ.

Б. ЛХАСАРАНОВ.

АМЖАЛТААРШНИ, ВЛАДИМИР!

Туркмениин ССР-эй ниислэл хото — Ашхабад городой спортивна эмхинүүд холын зайда урилдаалгаар нээмэл мүрысөө 1968 ондо түрүүшынхеэ үнгэргэһэн юм. Хэрбээ түрүүшынхеэ үнгэргэгдэһэн энэ мүрысөөндэ Советскэ Союзай 16 городой үсөөхэн спортсменүүдэй хабаадалсаһан байгаа һаа, мүнөө жэлэй мүрысөөндэ 280 хүнгэн атледүүд урилдаһан байна.

Республикымнай холын зайда урилдагшад спортын мастер Владимир Цыренов, спортын мастерта кандидат Алексей Михалёв, нэгэдэхи разрядтай спортсменүүд Валерий Дарбаков, Геннадий Капустин энэ мүрысөөндэ хабаадалсахаар ошоһон юм.

Хүдөө ажахын институдай багша, спортын мастер Владимир Цыренов солбон хурдаар гүйжэ, найдамтайгаар илажа гараа. Тэрэ холын зайе (42 километр 195 метр) 2 час 19 минута 16,4 секунда соо гаталһан байха юм.

Владимир, энэ дүнгөөршни амаршалаад, Олимпийскэ жэлдэ үшөө ехэ амжалта түйлахыешни хүсэнэбди.

СПОРТ

Шуран солбошуул шалгарба

Локомотивна депогой спортын зал соо волейболистнуудай мүрысөөн үнгэргэгдөө.

Нэгэ үдэрэй тулалдаанда эрэшүүлэй команданууд соохоо индустриально-педагогическа техникумэй һурагшад шалгаржа гараа. Тоо бүридхэлэй хүдэлмэриие оньһожоруулха техникумэй студентнэр эхэнэрнүүдэй дундаһаа түрүүлээ.

Эгээл бэрхэ, дүй дүршэлөөр баян волейболистнууд нэгэ бүлэгтэ орожо, өөһэд хоорондоо мүрысэһэн байна. «Забайкалецай» түлөөлэгшэд эрэшүүлэй дундаһаа нэгэдэхи һууринда гараа. Багшанарай институдай волейболистканууд эхэнэрнүүдэй команданууд соохоо түрүүлһэн байна.

Һурагшад илаба

«Спартак» бүлгэмэй баскетболистнуудай мүрысөөн Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай спортын зал соо үнгэргэгдөө. Эрэшүүлэй болон эхэнэрнүүдэй команданууд энэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан байна.

Шуран бэрхээр наададаг А. Багаевай хүтэлбэрилдэг багшанар (хэлхеэ холбооной электротехникум), хүүгэдэй спортивна һургуулиин залуу баскетболистнууд түгэсхэлэй нааданда уулзаха эрхэтэй болобо. Хүүгэдэй спортивна һургуулиин спортсменүүд үсэд шангаар тулалдажа, 41:39 тоотойгоор аха нүхэдөө шүүгээ.

Эхэнэрнүүдэй командануудай дундаһаа Улаан-Үдын 50-дахи һургуулиин һурагшад шалгаржа гараа. Тэдэнэр соёл-гэгээрэлэй училищиин студент басагадтай түгэсхэлэй нааданда уулзахадаа, 46:29 тоотойгоор илажа гараһан байна.

МАНАЙ АЙЛШАД

СЭДЬХЭЛ БУЛЯАҺАН СЭЭЖЫН ДУУНУУД

Цыгануудай хатар бусад арадайхида орходоо өөрын нэгэл онсо шэнжэтэй байһаараа илгардаг гээшэ. Хэрбээ ород хатарта хүл гарай хүдэлсэ гол һууриенъ эзэлдэг һаа, цыган хатар гүйсэдхэгшэд дала мүрөө уянгатайханаар һэжэжэ, ямар бэ даа уһанай миралзатажа байһаншуу харуулдаг байна. Тиихэдэ энэдхэг хатар, абаһаар харахада, цыгануудайхидал адлирхуу аад, гарайнгаа үе мүсые могойн хотирһондол зөөлэхэнөөр хүдэлгэжэ, баһал өөрынгөө шэнжые алдадаггүй. Тиимэһээ цыгануудай хатарые энэдхэг арадайхитай һамаргажа огто болохогүй бшуу.

Хальмагай АССР-һээ айлшаар ерэжэ, Улаан-Үдын П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо һонирхолтой наада харуулһан цыгануудай дуу, хатарай эстрадын ансамблиин артистнар багтахысаа суглараһан харагшадтаа өөрынгөө дуу, хатарай онсо шэнжые дэлгэн тайлбарилаа. Тиихэдээ айлшаднай гол түлэб цыгануудай шэнэ ба хуушанай дуунуудые хангюурдахаһаа гадна, олондо мэдээжэ болоһон хатарнуудаа уян нугархайгаар гүйсэдхэһэн байна. «Харахан нюдэн» гэжэ тус ансамблиин артистка Лариса Джелокаева контрабас, гитаранаудай уянгата дошхон хүгжэм доро цыган хатар гүйсэдхэхэдөө, хэр угһаа нүүдэлшэ цыгануудай зоболон, баяр жаргал эли тодоор харуулжа, суглараһшадаа ехэтэ һонирхуулаа. Дуушан Юрий Золотарев «Түрэлшьегүй, түхэмшьегүй» гэһэн дуу уянгатайгаар хангюурдахадаа, революциин урда тээхи хаанта засагай үедэ хэдэн дабхар дарлалта доро зобожо тулижа байһан цыгануудай ядуу байдал дэлгэрэнгыгээр тайлбарилаа. Энэ хэды бүлэгтэй гунигта дуун соо зоболонто ажабайдалынь яаһан хурсаар зураглагданхайб даа. Тиихэдэ «Цыганууд һубарин ябана», «Инагхан» гэһэн дуунууд удхаараа яһала гүнзэгы байжа, харагшадта ехэтэ һайшаагдаа.

Гадна, хатаршад Сергей Степной, Тамара болон Михаил Якушевтанай гүйсэдхэһэн хатар уян нугархай, хүгжэмшэ хүхюун арадайнгаа ёһо заншалые бодотоор харуулһаараа онсо шалгарна. Тэрэшэлэн айлшаднай шог ёгто цыган дуунуудые ирагуу «һайханаар гүйсэдхэжэ, харагшадай һайшаал магтаалда хүртөө. Ансамблиин дуушан Мария Ахназарова «Һүни болохонь, шуурган эхилхэнь, инаг хайратань хаана хонохо юм», «Таанад тухайшье хэлсэнэ, бидэнэршье тухай хэлсэнэ», «Ши хэндэшье бү хэлээрэй», «Дуратай һааш зуу дахин һаналыешни таагуу» гэһэн шог ёгто дуунуудые хангюурдахадань, зал соо һуугшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Гэхэтэй хамта, эдэнэрнай румын, венгер, испан цыгануудай дунда үргэнөөр тараһан уянгата дуунуудые гоё һайханаар зэдэлүүлжэ, сугларагшадаа һонирхуулаа. Арадайнгаа дундаршагүй бэлиг шадабариие дамжуулха дүршэлтэй болоһон хатаршад Любовь Данченко, Лариса Джелокаева, Сергей Степной гэгшэдэй цыган таборай хатар гүйсэдхэхэдэнь, харагшад халуунаар угтаһан байна. Эндэ артистнууд цыгануудай тон хүгжэмшэ зон байһыень элитээр харуулаа. Гадна, айлшаар манай иишэ ерэһэн ансамблиин артистнууд алииень алин гэшэгүй бүлтадаа хатарха, дуулаха бэлиг шадабаритай байһандань сугларагшад ехэтэ баясаһанаа мэдүүлээ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, цыгануудай эстрадна ансамблиин артистнар энэ концертдээ цыган арадай хүгжэмшэ, дууша бэлиг шадабариень үргэнөөр харуулжа, ниислэл хотымнай ажалшадтай танилсуулһан байна.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

«ПРАВДА БУРЯТИИ» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда. РСФСР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин материалнууд. Манай республикын ажалшадай ажал хэрэг тухай хөөрэһэн материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. С. Ермагай «Орденто заводой ажалшад» гэһэн статья. Түрэл орон доторнай. «Агууехэ поэт—эрхэтэн»—ТАСС.

Гурбадахи хуудаһанда. РСФСР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин материалнууд. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Баргажанай голдо» гэһэн ниитэ гаршаг доро материалнууд. Ушар баримтанууд. Соносхолнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

ДЕКАБРИИН 12-һоо 16 болотор республика доторнай үүлэтэйшэг байха. Байгал шадарай нютагуудаар багашаг саһан орохо, бордоһолхо. Баруун тээһээ һулаханаар һалхилха, температура һүниндөө 23—28, Байгал шадар 17—22, хойто аймагуудта—Ахын, Түнхэнэй, Замаамнай аймагуудта 28—33, үдэртөө 11—16, Байгалай урда захаар 5—10, хойто аймагуудта 16—21 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61 35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-02585. Заказ №4432.